

*Hvordan og på hvilket grunnlag ble
religiøst lederskap praktisert i Knutby?*

En kvalitativ innholdsanalyse av lederskapet
i Knutby Filadelfia.

Sara Helén Solberg

Master i Lederskap, etikk og samtalepraksis

Det teologiske fakultet

Veileder, førsteamanuensis Birgitte Lerheim

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2023

© Sara Helén Solberg 2023

Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap praktisert i Knutby?

En kvalitativ innholdsanalyse av lederskapet i Knutby Filadelfia.

<http://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

Målet for denne masteroppgaven har vært å se på hvordan det religiøse lederskapet i Knutby Filadelfia ble praktisert, og på hvilket grunnlag ledelsen fikk autoritet over medlemmene. Oppgaven er en kvalitativ innholdsanalyse med utgangspunkt i tekster fra ulike sjangre – først og fremst forskning, men også medieoppslag og rapporter. Utgangspunktet for oppgaven var en kronikk av Endre Stene hvor han sammenlignet lederskapet i Knutby med den lederstilen som finnes i Norsk Luthersk Misjonssamband. Dette gjorde meg nysgjerrig på hvilke likheter det eventuelt var mellom menigheten og organisasjonen.

For å beskrive lederskapets rolle i Knutby har jeg samlet og kodet data rundt tre ulike sentrale personer i menigheten. Jeg har brukt tre forskjellige teorier for å analysere og drøfte problemstillingen: 1) Bartos beskrivelse om utviklingen og det religiøse innholdet i de tre pentekostale og karismatiske bevegelsene i det 20. århundre. 2) Wooheads tre typologier knyttet til lokalisering og begrunnelse av makt i kristne/kirkelige kontekster. 3) Wellmans teori om relasjonsmodeller som tydeliggjør hvilken plass lederskapet har i en sosial sammenheng samt mønsterskifter som skaper endring i en allerede etablert struktur.

Gjennom mitt kodingsarbeid framtrådte følgende nøkkelord: Bibelbruk, utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet. Dette har vært utgangspunktet for min analyse som har bidratt til å utdype hva som har preget leder- og menighetsstrukturen i Knutby. Fra grunnleggelsen i 1921, hadde menigheten en demokratisk struktur. Ansettelsen av Kim Wincent i 1985 kan leses som en *jolt event* (jfr. Wellman). Da fikk ny-karismatikk, forestillinger om apostolisk lederskap og teokrati prege ledelsen (jfr. Bartos' skildring av *Third Wave Carismatics*). Det skjedde en forskyvning fra *Biblical Christianity* til *Mystical Christianity* (jfr. Woodhead) når det gjelder begrunnelse og lokalisering av makt. Strukturen ble ytterligere hierarkisert og all makten konsentrert i en liten ledergruppe. Dette bildet ble ytterligere forsterket med Åsa Waldau og Helge Fossmo. Lite i datamaterialet mitt tyder på at menigheten stilte kritiske spørsmål til disse endringene.

Når det gjelder sammenligningen mellom Knutby Filadelfia og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM), er ulikhetene mange. Men det finnes noen få likheter. Knutby Filadelfia var en liten menighet, mens NLM er en stor organisasjon som består av mange menigheter/forsamlinger. Den hierarkiske formen i Knutby finnes også i NLM, men det er viktig å påpeke at organiseringen i NLM er totalt annerledes. NLM har en demokratisk struktur som er forankret nedenfra hvor medlemmene har stemmerett, og det er mulig å stille spørsmål til alt som skjer i organisasjonen. Lojaliteten hos «misjonsfolket» er også sterk i NLM, noe som fører til lite kritikk av den sentrale ledelsen. Bibelen og den lutherske bekjennelsen har siden grunnleggelsen vært fundamentet i arbeidet til NLM. Den teologiske forankringen av ledelse og organisasjonsmodellen i NLM er svært forskjellig fra den i Knutby-menigheten.

Drapet og drapsforsøket i januar 2004 åpnet dørene for medienes innblikk i hva som skjedde i menigheten. Som en følge av etterforskningsarbeidet, ble trossamfunnet Pingst grunnlagt (mai 2004) for å samle alle pinsemenighetene. Dokumentet *Bibelsyn og bibelbruk – Trons Hemlighet, vägledning i den kristna trons grunder* og Pingst representerer en bevegelse i retning *Biblical Christianity* fra den type ny-karismatikk og *Mystical Christianity* som preget Knutby.

Forord

Jeg vil rette en stor takk til min veileder, Birgitte Lerheim. Hun har øst ut av sin kunnskap og hjulpet meg til å få denne masteroppgaven trygt i havn. Takker for alle tilbakemeldingene jeg har fått gjennom prosessen og det smittende engasjementet.

Tusen takk til mamma og pappa som har oppmuntret meg i skriveprosessen og for korrekturlesing.

Takk til venner som har holdt ut med meg i denne lange skriveprosessen. Alle gode ord og oppfordringer til å ta en pause, god mat, sosiale kvelder og Ligretto.

Takk til venner og kollegaer som har korrekturlest.

Jeg vil også takke mine medstudenter for gode tilbakemeldinger, tanker og idéer i starten av arbeidet.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	III
Forord	V
1 Introduksjon til bakgrunn, kontekst og forskningskontekst	8
1.1 <i>Masteroppgave + LES</i>	8
1.2 <i>Bakgrunn for valg av tematikk</i>	10
1.3 <i>Problemstilling på masteroppgaven:</i>	11
1.4 <i>Tidligere forskning</i>	11
1.5 <i>Hvem er jeg - posisjonaltet</i>	13
1.6 <i>Norsk Luthersk Misjonssamband</i>	13
1.6.1 <i>NLM trossamfunn</i>	14
1.6.2 <i>Kvinner i NLM</i>	14
2 Teori	16
2.1 <i>Pentekostal-karismatisk bevegelse, dens faser og hovedtrekk i pentekostal teologi</i>	16
2.1.1 <i>Første bølge: Klassisk pentekostale</i>	17
2.1.2 <i>Andre bølge: karismatisk pentekostale</i>	18
2.1.3 <i>Tredje bølge: ny-karismatisk pentekostale</i>	19
2.2 <i>Christianity: A Very short introduction: Linda Woodheads tre typologier for lokalisering av makt og autoritet i kirkelige kontekster</i>	20
2.2.1 <i>Church Christianity</i>	21
2.2.2 <i>Biblical Christianity</i>	22
2.2.3 <i>Mystical Christianity</i>	23
2.3 <i>Authority ranking eller communal sharing?</i>	24
2.3.1 <i>Authority ranking model</i>	24
2.3.2 <i>Communal sharing model</i>	25
2.3.3 <i>Mønsterskifte</i>	25
2.4 <i>Oppsummering av teori</i>	26
3 Metode	27
3.1.1 <i>Valg av forskningsmetode</i>	27
3.1.2 <i>Valg av materiale</i>	29
3.1.3 <i>Fremstillingen av Knutby</i>	30
4 Bakgrunn for Knutby	32
4.1 <i>Historien om den svenske pinsebevegelsen</i>	32
4.2 <i>Knutby Filadelfia</i>	32
4.2.1 <i>Kim Wincent</i>	34
4.2.2 <i>Åsa Waldau</i>	35
4.2.3 <i>Helge Fossmo</i>	37
4.2.4 <i>Sara Svensson</i>	39

4.3	<i>Drap og drapsforsøk</i>	40
4.4	<i>Oppsummering av sentrale personer i Knutby Filadelfia</i>	42
5	Analyse	43
5.1	<i>Bibelbruk i Knutby Filadelfia</i>	43
5.1.1	<i>Kristi brud</i>	45
5.2	<i>Utøvelse av lederskap</i>	46
5.3	<i>Hengivenhet og lojalitet</i>	49
5.4	<i>Autoritet</i>	52
5.5	<i>Pinsebevegelsen i Sverige etter 2004</i>	54
5.6	<i>Oppsummering av analysen</i>	55
6	Oppsummerende drøfting	57
6.1	<i>Bibelbruk</i>	57
6.2	<i>Utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet</i>	59
7	Konklusjon	64
8	Kildeliste	69
	<i>Litteratur</i>	69
	<i>Nettreferanser</i>	71

1 Introduksjon til bakgrunn, kontekst og forskningskontekst

1.1 Masteroppgave + LES

For meg som student ved studieprogrammet Lederskap, etikk og samtalepraksis (LES) har religiøst lederskap vært noe som har ligget i bakhodet ved undervisningen på ulike kurs samt skissering av denne masteroppgaven. Høsten 2020 hadde vi på LES emnet LES4200 – *Religiøst og livssynsbasert lederskap i en norsk kontekst*. Dette emnet var med på å sette en tanke i hodet mitt for hva jeg ville skrive masteroppgave om. Gjennom høsten med undervisning på LES4200 og lesing av pensum, var det mye skrivelier om Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Temaet i flere innlegg og artiklene handlet om forholdet mellom frivillige/medarbeidere og lederskapet i organisasjonen.

Endre Stene (lærer på Fjellheim bibelskole (eies av NLM) og tidligere Ung-leder) skrev en kronikk som ble trykket i de to kristne dagsavisene Dagen og Vårt Land i august 2020. Stene starter kronikken sin med å skrive om Knutby-dokumentaren som ble vist på NRK med tyngde på hvordan en menighet kunne bli usunn. Stene trekker sammenligningen i forlengelse av en kronikk fra generalsekretæren i Indremisjonsforbundet som hevder at man bør ta lærdommer fra Knutby Filadelfia.¹ I begrepet om usunn menighet legger Stene vekt på hvordan Knutby-menigheten utviklet seg fra å være en vanlig pinsemenighet til å bli en usunn forsamling der grov misbruk var daglig kost i tillegg til autoritær konsensus. Han stiller spørsmål ved hvordan denne transformasjonen var mulig å få til i menigheten samt hvordan mennesker kunne bli blinde til handlingen som skjedde innad i forsamlingen. Stene trekker så inn trauste lutherske misjonsorganisasjoner i Norge der han peker på hvordan mønstre i Knutby er mulig å overføre til disse organisasjonene. Han understreker selvsagt at det teologiske grunnlaget er absolutt annerledes i lutherske misjonsorganisasjoner. Stene utdyper videre i kronikken at NLM har et

¹ «Lærdommer fra Knutby», *Dagen*, 29. juli 2020, <https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-07-29/Lærdommer-fra-Knutby-918187.html>.

særskilt misjonsarbeid i tillegg til å skape gode kristne fellesskap med en fundamental forankring i Bibelen. I et slikt fellesskap er det naturlig at en har tillit til hverandre og lojalitet til organisasjonen. Ut ifra dette skriver Stene at lojaliteten innad i NLM er så sterk at kritiske spørsmål til ledere i organisasjonen er ikke-eksisterende i stor grad. Deretter skriver Stene at en åpen lederkultur nesten ikke er til stede, og at det mangler medmenneskelighet, barmhjertighet og raushet til alle slags meninger uavhengig om ledelsen er enig eller ikke. Andre kronikker innenfor samme tematikk blir referert til i Stenes kronikk for å belyse at andre også har skrevet kronikker uten å få en debatt rundt lederkulturen og lederskapet i NLM.² Stene forteller selv at han kjenner til varslinger mot ledelsen, der varslerne selv ikke opplever å bli hørt eller godt ivaretatt i prosessen. Stene nevner også at kontrollkomitéen før sommeren 2020 mottok et varsel om tillitskrise. Varselet baserer seg på 10 ulike historier som innebærer maktmisbruk. Stene avslutter kronikken med å oppfordre ledelsen i NLM til å ta et oppgjør med nevnte ledelseskultur i tillegg til at en mer ydmyk lederskapsutførelse kan prege organisasjonen i større grad fremover.³

Endre Stenes kronikk førte til at flere frivillige og tidligere/nåværende ansatte skrev om sine opplevelser av et «lukket» lederskap som mangler evnen til å lytte. Flere av de som har skrevet om dårlige opplevelser fra ulike ledere i NLM, hevder lederskapet er lite bærekraftig.⁴ Stene går ikke inn på noen spesifikke hendelser pga taushetsplikt og personvern, men han legger frem en kritikk av lederkulturen.

² «NLM-ledelsen og sannhet», *Dagen*, 28. juni 2011, 19, <https://www.e-pages.dk/dagennorge/2353/19/?query=sunde+pedersen>; Hans Aage Gravaas, «Kristelig nepotisme?», *Vårt Land*, 27. juni 2013, <https://www.vl.no/meninger/verdidebatt/2013/06/27/kristelig-nepotisme/>.

³ «Det idealiserte fellesskapets farer», *Dagen*, 18. august 2020, <https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-08-18/Det-idealiser-te-fellesskapets-farer-924768.html>; «Det idealiserte fellesskapets farer», *Vårt Land*, 19. august 2020, <https://www.vl.no/verdidebatt/det-idealiser-te-fellesskapets-farer-1.1759781>.

⁴ Anders Dalene mfl., «Tid for oppgjør i NLM», 28. september 2020, <https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-09-28/Tid-for-oppgjor-i-NLM-938137.html>; «NLM-veteran: Jeg skjønnes over behandlingen til medarbeidere», *Vårt Land*, 21. august 2020, <https://www.vl.no/religion/nlm-veteran-jeg-skjønnes-over-behandlingen-av-medarbeidere-1.1760918>; «Stene setter ord på forhold vi kjenner oss igjen i», 28. august 2020, <https://www.dagen.no/okategoriserade/stene-setter-ord-pa-forhold-vi-kjenner-oss-igjen-i/>.

1.2 Bakgrunn for valg av tematikk

Religiøst lederskap har lenge vært et tema som jeg synes er veldig interessant. Lederskap der det ikke er en åndelig dimensjon, er også spennende, men det er noe eget når lederskap og utøvelse av rollen har et åndelig perspektiv. Det at jeg selv er delaktig i en menighet, gjør at lederskap i en religiøs kontekst er tankevekkende å forske på og skrive om. Ved å si «tankevekkende» tenker jeg på bevisstheten på det å være en religiøs leder overfor en menighet, gruppe og arbeidsplass samt den påvirkningen et lederskap har når det gjelder arbeidsoppgaver.

Da jeg begynte på LES-programmet høsten 2020 var jeg bestemt på å skrive en masteroppgave om religiøst lederskap. Alt av problemstilling, teori og metode har kommet etter hvert med konkretisering av skisse til oppgaven og utvikling av tematikk samt perspektiver sammen med klassen min på studiet, programansvarlig på LES og veileder.

Gjennom den tidligere nevnte kronikken til Stene, vekket det en interesse for å bruke Knutby-saken som casestudie til min oppgave. Grunnen for dette var fordi Stene trakk frem Knutby-saken som eksempel på hvordan lederskapet i en menighet ble mer lukket sammenlignet med andre menigheter i pinsebevegelsen. Stene sammenlignet ledelsen i Knutby med den lederkulturen som er i NLM. Alt av drap og drapsforsøk som fant sted i Knutby 2004 er ikke noe som tas med i kronikken, men hele utøvelsen av lederskapet overfor menigheten er kjernen i budskapet til Stene. Han peker på at kritikk av lederskapet ikke ble tålt i Knutby og noe av de samme tendensene kan gjenspeiles i lederkulturen i NLM. Tillit og lojalitet er to stikkord som Stene beskriver i kronikken som igjen skaper gnisninger mot ledere med manglende evne til å lytte.

1.3 Problemstilling på masteroppgaven:

Jeg har valgt følgende problemstilling:

Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap praktisert i Knutby?

«Hvordan» vil jeg utdype gjennom å presentere noen utvalgte personer i Knutby med vekt på hvordan lederskap utøves. Her vil fokus ligge på hvem som utøvde lederskap og hvordan de gjorde det.

Jeg vil drøfte hvorfor akkurat disse lederne tilskrives autoritet. Dermed blir underproblemstillingen

På hvilke grunnlag ble lederne i Knutby tilskrevet autoritet?

1.4 Tidligere forskning

I 2013 skrev en student ved Universitet i Oslo masteroppgaven «Karisma, Kontroll, Knutby». Oppgaven var en del av religionshistorie ved instituttet for kulturstudier og orientalske språk ved det humanistiske fakultet. Masteroppgaven er en litteraturstudie som tar for seg karismatiske ledere og hvordan de kan få kontroll og makt innenfor religiøse bevegelser. Studenten henviser til en artikkel på forskning.no av Asbjørn Dyrdal (førsteamanuensis i religionsvitenskap ved NTNU) hvor Dyrdal skriver at ledere som kommer i en maktposisjon ikke står ansvarlig for sine handlinger, noe som gjør at muligheten for maktmisbruk er økende. Begrepene hjernevask og manipulasjon er gjentakende i hele oppgaven: hjernevask går inn på en psykisk påvirkning som skjer systematisk, og manipulasjon handler om det som skjer mellom individene.⁵ Konklusjonen for denne masteroppgaven viser at individualitet er en viktig faktor for å bygge opp en menighet. Medlemmene får anerkjennelse innad i forsamlingen og ikke utenfor kirken. Knutby blir sammenlignet med å være en sekt der grunnlaget for begrepet ligger i at en sekt har en annen

⁵ Sunniva Salem Hjelle, «Karisma Kontroll Knutby» (Masteroppgave, Oslo, Universitetet i Oslo, 2013), 9; Asbjørn Dyrdal, «Kommentar: Religiøs organisering og maktmisbruk», forskning.no, 12. august 2004, <https://forskning.no/kommentar-religionshistorie/kommentar-religios-organisering-og-maktmisbruk/1185868>.

verdensoppfatning i tillegg til at samholdet i menigheten skal dekke behovet for en tilhørighet. Studenten hevder at Knutby hadde et fundamentalistisk syn på Bibelen der alt av innhold er ufeilbarlig, men at tolkning av bibeltekster består av egne oppfatninger og bruk. Pastorene Åsa Waldau og Helge Fossmo hadde en høy status og autoritet i menigheten. De vektla og formidlet sin nære relasjon til Gud, noe som førte til at det ikke ble stilt noen spørsmål til hvordan de handlet.⁶

«Det begynte så bra...» er tittelen på en annen masteroppgave fra en student ved Menighetsfakultetet (MF vitenskapelige høyskole) våren 2019. Forskningsspørsmålet til studenten var: «Hvilken menighetskultur dannes med en sterk karismatisk leder?». Studenten jobbet ut ifra intervjuer med tidligere medlemmer i menigheten Levende Ord. Det innsamlede datamaterialet har blitt brukt i analysen hvor kulturbegrepet blir forklart gjennom organisasjonsteori og religionspsykologi.⁷ Studentens konklusjon var at en sterk karismatisk leder har egenskaper til å skape en menighetskultur. Denne egenskapen er ikke tilstedeværende i like stor grad hos andre fordi man er avhengig av lederens personlighet for å skape en egen kultur i menigheten. I tillegg har den karismatiske lederen et smittende engasjement overfor menigheten som oppleves målrettet og sterk blant medlemmene. På den annen side kan den karismatiske lederen ha svakheter hvor konsekvensene kan gå ut over menighetskulturen. Et eksempel på dette kan være når det målrettede arbeidet får en større rolle for lederen enn det å ta vare på de i menigheten. Lite kommunikasjon kan også være fraværende i en slik ubalanse.⁸

Ved Universitetet i Göteborg leverte Sanja Nilsson i 2019 en doktorgradsavhandling om Knutby; «*Performing Perfectly: Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia Before and After the Dissolution of the Congregation*». Avhandlingen tar for seg foreldre/barn-relasjoner i Knutby Filadelfia i tidsrommet 2014-2018. I løpet av denne tiden gikk menigheten mot en oppløsning. Nilsson har tatt utgangspunkt i bl.a. sosiologen Erving Goffman sin teori om sosiale mikro-interaksjoner som belyser

⁶ Hjelle, «Karisma Kontroll Knutby», 98–100.

⁷ Sigmund Dalehaug, «'Det som begynte så bra ...' Medlemmenes opplevelse av kulturen i menighet med en sterk karismatiske leder» (Masteroppgave, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn, 2019), 5.

⁸ Dalehaug, 137.

hvordan sosiale strukturer blir bygget opp og holdt ved like.⁹ Konklusjonen for avhandlingen når det gjelder teori i lys av Goffman er at Knutby som menighet ikke passer innunder teorien til Goffman. Når det gjelder hvordan foreldre responderte til den karismatiske autoriteten som ble utøvd i Knutby og hvilke konsekvenser dette fikk for foreldre/barn-relasjoner, konkluderte hun med at det var individuelle variasjoner.¹⁰

1.5 Hvem er jeg - posisjonalt

Jeg har vokst opp i en kristen kjernefamilie og storfamilie på både mors- og farssiden. Familien tilhører den lutherske troen og den konservative fløyen. Gjennom oppveksten har jeg vært en del av Den norske kirke (DnK) og Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Etter at jeg flyttet til Oslo på grunn av studier og etter hvert jobb, ble det mer naturlig å være frivillig i NLM sin menighet i Oslo.

Mitt valg for problemstilling og forskning har sitt opphav i leserinnlegget til Endre Stene som kritiserer ledelsen og ledelseskulturen i NLM. For meg personlig har det vært interessant å lese ulike kronikker og artikler som bunner i at Misjonssambandet kom i bevegelse da det ble stilt spørsmål ved ledelseskulturen.

1.6 Norsk Luthersk Misjonssamband

Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) ble grunnlagt i 1891 innenfor lekmannsbevegelsen¹¹, og organisasjonen har siden starten av drevet med misjonsarbeid. Det var en gruppe unge kvinner i Bergen som tok initiativet om å starte med misjonsarbeid Kina (derav NLM sitt første navn Det norske lutherske Kinamisjonsforbund). Etter at kommunistene tok over makten i Kina i 1949, måtte NLM sine misjonærer forlate landet. Noen av dem dro til Taiwan og Hongkong, og

⁹ Sanja Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation» (Svergie, University of Gothenburg, 2019), 29.

¹⁰ Nilsson, 243–44.

¹¹ «Norsk Luthersk Misjonssamband», i *Store norske leksikon*, 4. oktober 2022, https://snl.no/Norsk_Luthersk_Misjonssamband; «Lekmannsbevegelsen», i *Store norske leksikon*, 16. november 2020, <https://snl.no/lekmannsbevegelse>.

andre dro til Japan og Etiopia. Ved at misjonsarbeidet ble utvidet med flere land ble organisasjons navn endret til Norsk Luthersk Misjonssamband.¹²

1.6.1 NLM trossamfunn

I juli 2015 vedtok generalforsamlingen at organisasjonen skulle bli et eget trossamfunn.¹³ Hovedårsaken lå i at Den norske kirke vedtok under kirkemøtet i 2015 at kirken skulle utarbeide en liturgi for vielse av likekjønnede par. Dette strider imot NLM sitt verdidokument og teologiske begrunnelse om at ekteskapet er mellom én mann og én kvinne.¹⁴

1.6.2 Kvinner i NLM

Kvinnelig lederskap har vært debattert og diskutert i årene NLM har eksistert. Og kvinnelig stemmerett i organisasjonen ble ikke godkjent før generalforsamlingen i 1997.¹⁵

Underordning og tjenstedeling har vært gjeldende prinsipp for kvinner i både menighet og hjem. I dokumentet *Sammen i tjeneste* fra 2012, som Hovedstyret kom med, legges det frem begrunnelse for at det er forskjell på menn og kvinner når det kommer til hvem som skal ha et åndelig ansvar. Dette er begrunnet i en bestemt tolkning og lesning av bibeltekstene 1.Tim.2:12; 1.Kor.11:1-11; Ef. 5:12ff. Denne underordningen gjelder slik at kvinnen skal underordne seg mannen, og mannen skal underordne seg Jesus. Dette kan også kalles for en hodestruktur (1.Kor.11:1-11; Ef.

¹² «Norsk Luthersk Misjonssamband»; «Vår historie», Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022, <https://www.nlm.no/om-oss2/var-historie/>.

¹³ «Stort ja til trossamfunn», *Dagen*, 10. juli 2015, <https://www.dagen.no/nyheter/stort-ja-til-trossamfunn/>.

¹⁴ «Historisk vedtak om kirkelig vigsel for likekjønnede par», Kirken, 11. april 2016, <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/historisk-vedtak-om-kirkelig-vigsel-for-likekjonnede-par/>; «Verdidokument - Grunnlagsdokument for ansettelse i Norsk Luthersk Misjonssamband» (NLM, 2015), 3, https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/misjonssambandet_verdidokument.pdf.

¹⁵ *Vår historie* (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2019), <https://www.nlm.no/video/2019/var-historie/>; «Misjonssambandet skriver kvinnehistorie», *Dagen*, 18. juni 2016, <https://www.vl.no/nyheter/2016/06/18/misjonssambandet-skriver-kvinnehistorie/>.

5:12ff¹⁶).¹⁷ Ut ifra dette er da mannen kalt til å være leder i organisasjonen og menigheten, men også til å være et overhode for kvinnen samt for hjemmet og familien.

Under generalforsamlingen i 2022 ble det vedtatt en historisk endring i NLM. Under sak nr.5 skulle generalforsamlingen ta stilling til en ny strukturendring: et nasjonalt sentralstyre (kvinner og menn) og et nasjonalt tilsynsråd (bare menn).¹⁸ Sentralstyret skal behandle alt av saker som ikke har et åndelig perspektiv for det skal tilsynsrådet behandle. Dermed opprettholdes tjenstedelingen som prinsipp i organisasjonen, men kvinner kan nå velges inn i et av de høyeste organene i NLM.¹⁹

¹⁶ *Bibelen* (Bibelselskapet, 2011).

¹⁷ «Sammen i tjeneste» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 30. november 2012), 4–7, <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/sammen-i-tjeneste---vedtatt-av-hs-nov-2012.pdf>.

¹⁸ «Sakspapirer og saksdokument» (Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022), 108–9, https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/saksdokumenter-gf/gf-2022/gf2022_sakspapirer_030622_korr_060722.pdf.

¹⁹ «NLM åpner for kvinner i sentralstyret», *Dagen*, 7. juli 2022, <https://www.dagen.no/nyheter/stemmer-over-utsettelse-av-vedtak-om-kvinner-i-styret/>; «Har opna for kvinner i toppstyre i Misjonssambandet: – Stort og viktig», *Vårt Land*, 7. juli 2022, <https://www.vl.no/religion/misjon/2022/07/07/akkurat-no-fleire-ber-om-a-utsetje-forslag-som-opnar-for-kvinner-i-toppstyre-i-misjonssambandet/>.

2 Teori

2.1 Pentekostal-karismatisk bevegelse, dens faser og hovedtrekk i pentekostal teologi

For å forstå hendelsene og personene knyttet til Knutby Filadelfia er det viktig og vesentlig å ha med den historiske bakgrunnen til den pentekostale og karismatiske bevegelsen på verdensbasis. Emil Bartos, professor i teologi ved Universitetet i Bucuresti i Romania, har skrevet en artikkel som tar for seg hvordan pinsebevegelsen i tre bølger har vært med på å skape en fornyelse av det religiøse innholdet både i den pentekostale og den karismatiske bevegelsen som helhet.²⁰

Ordet pentekostal kommer fra det greske ordet *pentekosté* som betyr «femtiende» fordi den jødiske pinsen (shavuot) feires femti dager etter påske. I kristen sammenheng markeres pinsen for å minnes at Den Hellige Ånd (DHÅ) kom til disiplene. Denne hendelsen markerer også starten på den kristne kirken. Ved at Den Hellige Ånd kom til disiplene skjedde det mirakuløse hendelser som tungetale (å snakke et annet språk ved hjelp DHÅ), helbredelse og profetering på pinsedag i Jerusalem. Her ble pinsen til en kristen høytid.²¹

En viktig faktor å ta med seg fra dette er at selve begivenheten ikke vil gjenta seg – DHÅ har kommet én gang for alle. I karismatiske sammenhenger vektlegges opplevelsen som de første kristne hadde i pinsen (Apg.2:1-47) som et ideal for å være en moderne kristen, og at DHÅ sitt nærvær og mirakler er noe som kristne kan erfare også i dag. Hele den pentekostale og karismatiske retningen er en gren innenfor kristendommen som legger stor vekt på Den Hellige Ånd.²²

Både den pentekostale og karismatiske bevegelsen blir sett på som en global bevegelse. Totalt er det over en halv milliard kristne (pr 2015) som tilhører den

²⁰ «Emil Bartos», Academia, 2022, <https://unibuc.academia.edu/EBartos>.

²¹ Emil Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement», *Review of Ecumenical Studies Sibiu* 7, nr. 1 (2015): 20, <https://doi.org/10.1515/ress-2015-0003>.

²² Bartos, 20; «Pinse», i *Store norske leksikon*, 14. mai 2022, <https://snl.no/pinse>; «Pentecostalism», BBC, 2. juli 2009, https://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_1.shtml.

karismatiske bevegelsen.²³ Begge bevegelsene har ulike inndelinger som baseres på ulik vektlegging av historiske eller teologiske faktorer. Selv om det finnes forskjellige inndelinger innad i bevegelsene som for eksempel klassisk pentekostale, karismatiske katolikker etc. er den enkleste og relevante måten å kategorisere bevegelsene inn i tre grupper, også kalt bølger; 1) klassisk pentekostale, 2) karismatisk pentekostale, og 3) ny-karismatisk pentekostale.

2.1.1 Første bølge: Klassisk pentekostale

Den klassiske pentekostale bevegelsen har røtter fra 1800-tallets tanker om hellighet og helliggjørelse. Denne tankegangen kommer fra Metodistkirken der helhet og hellighet er viktig for kristenlivet.²⁴ Helliggjørelse betyr at en person lever etter den kristne lære i Gud og Jesus samtidig som at personen stadig vokser og utvikler seg med Guds lære som utgangspunkt. Den Hellige Ånd gir kraft til veksten i den kristne tro og lære.²⁵

I denne pentekostale bevegelsen vektlegges erfaring framfor teologisk undervisning. Bibelen ble lite lest og lite brukt under møtene. Profetier var viktige i bevegelsen, og da spesielt de profetiene som handlet om verdens undergang. Under møtene spurte pastoren etter de som kunne tale i tunger og dernest komme med et vitnesbyrd. Blant de mange vitnesbyrdene handlet det lite om tilgivelse og det å ha en relasjon til Jesus. Den klassiske pentekostale bevegelsen viste mer glede og ekstase i den kristne opplevelsen.²⁶

Den klassisk pentekostale bevegelse ble ledet av to amerikanske menn; Charles Fox Parham og William Joseph Seymour. Parham var fascinert av tanken om helliggjørelse gjennom DHÅ. Han var engasjert og nysgjerrig på ideen om å få en dåp nummer to i DHÅ der man blir døpt i treenighetens navn, og at denne dåpen handler mer om å bli fylt av DHÅ på lik linje med disiplene under pinsen. Første nyttårsdag i 1901 under et bønnemøte, fikk en av elevene til Parham nådegave til å

²³ Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement», 20.

²⁴ Bartos, 22.

²⁵ Bartos, 22; Peder Borgen og Brynjar Haraldsø, *Kristne kirker og trossamfunn* (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 1993), 231; Borgen og Haraldsø, 234.

²⁶ Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement», 26–27.

tale i tunger ved at Parham hadde lagt hendene sine på eleven. Noen år senere, i 1906, opplevde pastor Seymour det samme som Parham under et møte i Azusa Street, Los Angeles, California. Alle de som uttrykte at de var villige til å ta imot DHÅ, opplevde å få tungetale. I etterkant av hendelsen i Azusa Street var det mange fra andre kirker som kom på besøk til Seymour sin kirke og menighet. Blant pentekostale rundt om i verden ble Azusa Street kalt for et «amerikansk Jerusalem» (som henvisning til disiplenes møte med DHÅ i pinsen).²⁷

2.1.2 Andre bølge: karismatisk pentekostale

Etter andre verdenskrig startet den karismatiske bevegelsen. Det å være karismatisk innebar at en person har opplevd å bli fylt av Den Hellige Ånd i det kirkesamfunnet personen har tilhørighet til.²⁸ Typiske kjennetegn på denne karismatiske bevegelsen er «åndsdåp» – en dåp som er gjort i Den Hellige Ånd gjennom at den åndsdøpte erfarer overnaturlige fenomener som tungetale. Mark.1:8 er et vers som ligger til grunn for at en slik «dåp» knyttes til DHÅ sitt navn. Som et resultat av åndsdåpen er det vanlig å utøve nådegaver som helbredelse, tungetale og profetering.²⁹

I begynnelsen var det uvant å relatere denne karismatiske bevegelsen opp mot den klassiske pentekostale bevegelsen. Selv om begge bevegelsene har en tilknytning til Den Hellige Ånd var det ikke så mye annet som knyttet gruppene sammen. Den karismatiske bevegelsen kom inn blant protestantiske kirker og til andre kirker på 1960-tallet. Analyser av det karismatiske fenomenet i mange kirker var positive for bevegelsen. Selv den romersk-katolske kirken vurderte bevegelsen og konkluderte med at bevegelsen hadde flere positive sider enn negative. Det var likevel ikke alle kirkene som så positivt på denne nye bevegelsen. Noen kirker var kritiske og fordomsfulle til den sterke vektleggingen av personlige opplevelser og erfaringer. De mente også at karismatikken førte til en åndelig elite og fiksering på mirakler.³⁰

²⁷ Bartos, 23.

²⁸ Bartos, 32–33.

²⁹ «Åndsdåp», i *Store norske leksikon*, 22. juli 2020, <https://snl.no/åndsdåp>; *Bibelen*; «Den karismatiske bevegelsen», i *Store norske leksikon*, 15. juli 2020, https://snl.no/den_karismatiske_bevegelse.

³⁰ Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement», 32–34; «andre Vatikankonsil», i *Store norske leksikon*, 29. desember 2020, https://snl.no/andre_Vatikankonsil.

2.1.3 Tredje bølge: ny-karismatisk pentekostale

Fra rundt 1985 kom den karismatiske bevegelsen inn i en ny fase og tredje bølge som Peter Wagner ga navnet ny-karismatisk pentekostale bevegelsen (*Neo-Charismatism*). Denne nye bølgen var med å bringe det karismatiske inn i konservative evangeliske kirker.

Den tredje bølgen fikk kraftevangellisering (*power evangelism*) som tilnavn . «Power» refererer til nye begreper og metoder som det ny-karismatiske miljøet utviklet, for eksempel «hvile i Den Hellige Ånd» eller «spirituell krigføring». Nådegaven å kunne helbrede ble med tiden en obligatorisk del av de karismatiske møtene. Bevegelsen spredte seg til den sørlige halvkule hvor mange millioner av kristne opplevde en lengsel etter en åndelig kraft. Samtidig utviklet bevegelsen seg slik at den vektla ikke bare åndelige, men også et materielt uttrykk for helliggjørelse, slik som velstand eller en fysisk helbredelse. Med dette ble erfaring satt høyere enn bibelske fortolkninger (eksegese). Mange av møtene fikk en mer åndelig tendens ved å sette fokus på mystiske erfaringer av og med Gud og ved å minske betydningen av den kristne tradisjonen, både i form av mindre vekt på bibellesning og andre klassiske trospraksiser.³¹

En annen kjent representant for den ny-karismatiske bølgen samt trosbevegelsen var den amerikanske forkynneren Kenneth E. Hagin (1917-2003). I boken *Det guddommelige menneske og den menneskeliggjorte Gud* (2005) viser MF-professor Kjell Olav Sannes hvordan Hagins lære og forkynnelse peker på likheter mellom den troende og Jesus enn det som er vanlig i klassisk kristendom. Den troende ses på ikke bare som Jesus sin representant på jorda, men nærmest som Jesus selv, og har autoritet til å gjøre det samme som Jesus gjorde.³² Hagin hevdet at den troende faktisk har Guds natur og Guds evner i sin ånd, i motsetning til den som lever under synden, som er preget av Satan. Hagin refererte til Ef.4:22-24 og 2.Pet. 1;4 for å støtte oppunder overbevisningen om den troende kan «få del i guddommelig

³¹ Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement», 35–36.

³² Kjell Olav Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, Refleks-serien 5 (Oslo: REFLEKS-Publishing, 2005), 78–79, <https://www.foross.no/wp-content/uploads/2017/04/Haginbok31.08.05.pdf>; «Kenneth E. Hagin», i *Store norske leksikon*, 15. april 2019, https://snl.no/Kenneth_E._Hagin.

natur».³³ Denne guddommeliggjøringen av den troende viser seg blant annet i profetier, helbredelse og framgang.

Når det gjelder synet på Jesus, kristologien, hadde Hagin en forestilling om at menneskets guddommeliggjøring speiler Jesu vei fra Gud til menneske.³⁴ Han så for seg at Jesus ga helt avkall på sin guddommelighet ved korsdøden, men hva implikasjonene er av dette hos Hagin er omdiskutert.³⁵ Dette er også et avvik fra klassisk kristendom.

I Norden er Ulf Ekman og menigheten Livets Ord i Uppsala den mest kjente representanten for denne typen pentekostalisme, og senere i oppgaven vil jeg vise hvordan tenkningen fra denne typen spiritualitet spilte en rolle i menigheten i Knutby.

Med dette skjer det en forskyvning med hensyn til hvor religiøs makt og autoritet plasseres – fra Bibelen som er felleseie og utgangspunkt for religiøs praksis til noe indre og den enkeltes autoritet. Derfor vil jeg nå beskrive noen typologier som Linda Woodhead har utviklet for å beskrive hvordan religiøs makt plasseres i ulike typer kirkesamfunn.

2.2 Christianity: A Very short introduction: Linda Woodheads tre typologier for lokalisering av makt og autoritet i kirkelige kontekster

Ett trekk ved utviklingen innen karismatisk og pentekostal kristendom i det 20. og 21. århundret er hvordan autoritet flytter seg fra kirkeorganisasjon, bruk av Bibelen og tradisjonelle trospraksiser til mer erfarings- og individfokuserede. Jeg vil derfor nå ta for meg tre typologier for religiøs autoritet i kirkesamfunn, hentet fra Linda Woodheads bok *Christianity: A Very Short Introduction*. Woodhead jobber ved King's College i

³³ Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, 93.

³⁴ Sannes, 70.

³⁵ Sannes, 72.

London på fakultet for religion og teologi.³⁶ I boken presenterer hun kristendommen som en religion i tillegg til å dele kristendommen inn i tre retninger/typologier; 1) *Church Christianity*, 2) *Biblical Christianity*, og 3) *Mystical Christianity*. De tre kategoriene fra boken er navngitt etter hva som er kjernen i de ulike kristne typologiene når det gjelder hvor makt og autoritet er begrunnet og lokalisert.³⁷

Church og *Biblical Christianity* er behandlet i samme kapittel i boken, mens *Mystical Christianity* har et eget kapittel. Grunnen til denne inndelingen er fordi at *Church* og *Biblical Christianity* har mange likhetstrekk med tanke på at typologiene har Gud som øverste makt i tillegg til det teologiske, historiske og praktiseringen i retningene. Det menes ikke at *Mystical Christianity* ikke går innunder kristendommen, men *Mystical Christianity* har en annen vinkling inn mot kjernen av kristendommen. Autoriteten plasseres ulikt i de tre typologiene. I *Church Christianity* ligger autoriteten i kirkeorganisasjonen, *Biblical Christianity* er det knyttet til Bibelen og i *Mystical Christianity* kommer autoriteten fra menneskers indre erfaringer med Gud.³⁸ Kategoriene vil forklares nærmere i avsnittene under med hver sin underoverskrift.

2.2.1 Church Christianity

Church Christianity og *Biblical Christianity* legger vekt på henholdsvis kirkeorganisasjonen og Bibelen som kilde for autoritet. *Church Christianity* kan sies å være den mest utbredte kristendomsformen i vår samtid. Både den romersk-katolske kirken og de ortodokse kirkene tilhører denne retningen. Det samme gjør også de tidlige protestantiske kirkene (lutheranere, presbytere og anglikanere).³⁹

Makt og autoritet innen *Church Christianity* kan ses som en hierarkisk pyramide-lignende struktur som har sitt utspring fra himmelen og som manifesterer seg på jorden. På toppen av pyramiden er Gud og hans makt som går igjennom Jesus Kristus. Fra Jesus går makten videre til prestskapet på jorden. I tillegg er Jesus ikke

³⁶ «Professor Linda Woodhead», King's College London, 2020, <https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/linda.woodhead.html>.

³⁷ Linda Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction* (Oxford University Press, 2004), 1–2.

³⁸ Woodhead, 2.

³⁹ Woodhead, 46.

bare Herre for de som kommer til kirken, men også for de som står utafør, altså Herre over alt som er til.⁴⁰

Det formelle lederskapet i den tidlige kristne kirken ble ledet av de mennene som hadde en direkte linje til Jesus – fra de apostlene som hadde fulgt Jesus personlig. Læren om den apostoliske suksesjonen ble utviklet da det ble færre apostler. Betydningen av apostolisk suksesjon ligger i at lederen (en mann) skulle ha en direkte linje gjennom apostlene til Jesus, og at denne linjen ble videreført ved håndspåleggelse. For å sikre at arvtakeren var skikket til oppgaven, ble valget av en ny leder gjort med omhu og verdighet. Den apostoliske suksesjonen ble gradvis videreutviklet til den presteordinasjonen som skjer i dag. Den katolske og den anglikanske kirken har fortsatt apostolisk suksesjon for å opprettholde en uavbrutt rekke med biskoper og paver som linkes opp mot apostlene selv. De fleste lutherske kirker har ikke det.⁴¹

2.2.2 Biblical Christianity

Biblical Christianity har sitt fundament og utgangspunkt i reformasjonen. Da Martin Luther protesterte mot Den katolske kirken i 1517, var intensjonen hans å reformere Den katolske kirken og ikke skape et skille. Luther framhevet rettferdiggjørelse ved troen alene og ikke ved gjerninger som en kritikk mot kirkens vektlegging av læren om skjærsilden, og tanken om at gode gjerninger kunne forkorte menneskers tid der. Disse tankene fant han begrunnelser for hos Paulus i det Nye Testamentet. Luther hadde et ønske om at alle skulle ha tilgang til Bibelen på sitt språk og tanken om det allmenne prestedømme (alle mennesker er prester for Gud og alle kan ta del i kirken⁴²).⁴³

Protestantismen var med på å virkeliggjøre et paradoks når det gjaldt makt. Den ene siden var den demokratiske forestillingen om at religiøs makt og autoritet lå hos alle

⁴⁰ Woodhead, 48.

⁴¹ Woodhead, 49; «Apostolisk suksesjon», i *Store norske leksikon*, 28. november 2022, https://snl.no/apostolisk_suksesjon; Reidar Astås, *Kirke i vekst og virke* (Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2000), 50; Astås, 161.

⁴² «det allmenne prestedømme», i *Store norske leksikon*, 22. juli 2020, https://snl.no/det_alminnelige_prestedomme.

⁴³ Astås, *Kirke i vekst og virke*, 138; Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 66.

(jfr. det allmenne prestedømme) og ikke hos paven som øverste leder. Bibelen som Guds ord skulle være i sentrum og hadde autoritet, og alle døpte hadde samme rett til å lese og tolke Bibelen. På den andre siden la teologien i reformasjonen vekt på menneskets syndefulle natur og maktesløshet, og behovet for en total overgivelse til den allmechtige Gud og Jesus. Protestantismen vektla nåden mer enn den katolske teologien gjorde i middelalderen. Ved siden av dette ble middelalderens kristendom om helgendyrkelse avskaffet i Luthersk tro. Luther begrunnet dette med at han ikke kunne finne noe i evangeliet om at noen spesifikke religiøse personer skulle opphøyes mer enn andre. Det må legges til at makten som ble flyttet fra paven til folket ikke gikk til helt vanlige folk. Makten ble flyttet til de fremragende makthaverne i Europa: nasjonale ledere, borgerklassen, den nye ordningen for prester/pastorer, og generelt menn og ikke kvinner.⁴⁴

2.2.3 Mystical Christianity

I sentrum for *Mystical Christianity* er Den Hellige Ånd (DHÅ). Treenigheten er til stede, men DHÅ er mer betydningsfull enn Faderen og Sønnen. DHÅ skal oppleves og erfares, og at disse erfaringene både begrunner og lokaliserer religiøs makt og autoritet. *Mystical Christianity* er særskilt innenfor den pentekostale og karismatiske bevegelsen som kobles til denne typologien i dag. I den pentekostale bevegelsen kan synlige uttrykk for slik makt og autoritet gitt gjennom indre erfaringer/åndsåp, komme til uttrykk gjennom tungetale, profetering, helbredelser, mirakler og ekstatiske erfaringer.⁴⁵

Den neste store kristne bevegelsen som oppsto hvor autoritet lokaliseres i indre erfaringer er den ny-karismatiske pentekostale bevegelsen, som jeg har beskrevet detaljert i 2.1 om de pentekostale og karismatiske bølgene.

⁴⁴ Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 64; Woodhead, 66; Astås, *Kirke i vekst og virke*, 139–41.

⁴⁵ Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 71; Borgen og Haraldsø, *Kristne kirker og trossamfunn*, 250.

2.3 Authority ranking eller communal sharing?

For å kunne utforske hendelsene i Knutby med henblikk på forskningsspørsmålet mitt – *på hvilke grunnlag blir lederne i Knutby tilskrevet autoritet?* – er det også nødvendig å ha med teori om ledelse.

Ned Wellman ved Arizona State University ga i 2017 ut en forskningsartikkel om relasjonelle modeller innenfor lederskapsteori. Artikkelenes fulle overskrift er *Authority or Community? A Relational Models Theory of Group-Level Leadership Emergence*. Wellman undersøker hvordan lederskap kan lokaliseres i forhold til en gruppe og om hvordan gruppedynamikken kan relateres til ulike kognitive relasjonelle lederskapsmodeller.⁴⁶

Teorien om relasjonell ledelsesmodell i artikkelen er basert på et antropologisk forskningsarbeid som har vært utført på tvers av kulturer. Gjennom forskningen til Wellman kom det frem at grupper/medlemmer kan tilvenne seg fire grunnleggende ulike kognitive trekk og sosiale strukturer. Navnene på disse trekkene er: 1) *authority ranking model*, 2) *communal sharing model*, 3) *equality matching relational model* og 4) *market pricing*.⁴⁷ Jeg tar for meg de to første da de er mest relevant for mitt arbeid, og jeg bruker engelske navn på modellene da jeg har sett at dette er vanlig også i norsk lederskapslitteratur.

2.3.1 Authority ranking model

Authority ranking model er basert på en hierarkisk fordeling blant gruppas medlemmer. Rangering av medlemmene baserer seg på forskjellige individuelle særtrekk som bidrar til en statusmarkering hos medlemmene. De medlemmene som har høyere rangering inntar en mer dominant rolle i interaksjonene de har med medlemmene som har en lavere rang. Som en kontrast mot de som er rangert i det lavere sjiktet, viser disse en lojalitet og strever etter å tilfredsstille sine overordnede. Dette er altså en asymmetrisk ledelsesmodell som bygger på hierarki, over- og

⁴⁶ Ned Wellman, «Authority or Community? A Relational Models Theory of Group-Level Leadership Emergence», *Academy of Management Review* 42, nr. 4 (7. april 2017): 596, <https://doi.org/10.5465/amr.2015.0375>.

⁴⁷ Wellman, 599–600.

underordning og at respekten skal gå oppover i organisasjonen eller fellesskapet hvor ledelse utøves.⁴⁸

2.3.2 Communal sharing model

Communal sharing model fremmer en enhetstanke blant medlemmene. I situasjoner hvor det skal arrangeres noe sosialt eller lignende så behandler alle hverandre med lik respekt. Gruppen som helhet er viktigere enn individuelle prestasjoner. I tillegg er mange eller alle medlemmene delaktig i utøvelsen av lederskapet om en felles retningslinje for hele gruppen enn å fremme enkeltpersoner sine agendaer. Et viktig punkt ved denne modellen er at det er sannsynlig at noen medlemmer vil ta på seg en mer aktiv lederrolle overfor andre. Men allikevel lokaliseres lederskapet jevnt blant medlemmene selv om noen skulle være mer aktive i sin lederstil. Skjevhetene i medlemmenes lederaktivitet vil likevel skje i mye mindre grad enn om gruppen er preget av en *authority ranking model*.⁴⁹

2.3.3 Mønsterskifte

Ut ifra teorien til Wellman om *authority ranking model* og *communal sharing model* kan ledelsesteoriene bli utfordret og forandret gjennom to slags mønsterskifter (*jolt events*). En slik hendelse blir en katalysator som påvirker for radikale endringer blant medlemmer i en gruppe innenfor den relasjonelle modellen og mot en etablert ledelsesstruktur.⁵⁰

Den ene typen jolt event kaller Wellman for *identity jolts* (mønsterskifte). Slike mønsterendringer finner sted når en gruppe opplever en hendelse som endrer gruppens tankemønster mht. hvordan de ser på hverandre, som like eller ulike. Ved en slik forandring blir gruppen påvirket og mer selvbevisste. Wellman trekker frem et eksempel på denne endringen i identitetsmønsteret når en gruppe har en *authority ranking model* innenfor sin gruppering hvor gruppen kan oppleve negativ respons og at noen kan stille spørsmål til de som er rangert høyere enn seg selv. I motsatt ende

⁴⁸ Wellman, 600.

⁴⁹ Wellman, 600.

⁵⁰ Wellman, 610.

hos gruppen med felles delingsmodell kan en endring i identitetsmønsteret øke bevisstheten gruppen har på ulikhetene innad i sin gruppe.⁵¹

Den andre typen jolt event kalles for *technical jolts*. Slike mønsterskifter finner sted når det er snakk om store forandringer i materialer, utstyr og programmer.

Eksempelvis er forandring av data-programmer et teknisk mønsterskifte. Ved et teknisk mønsterskifte endres adferden direkte, noe som kan rokke ved og utløse en avvikende holdning til en allerede etablerte lederstilen.⁵²

2.4 Oppsummering av teori

I dette teorikapitlet har jeg beskrevet ulike teorier som er relevant og har stor betydning for å kunne svare på oppgavens problemstilling: *Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap praktisert i Knutby?* Disse teoriene er: 1) Utviklingen av de pentekostale og karismatiske bevegelsene, 2) de tre typologiene i kristendommen (*Church, Biblical og Mystical Christianity*) og 3) relasjonell ledelsesmodell (*authority ranking model, communal sharing model og jolt event*). Jeg vil nå presentere metoden for denne oppgaven før jeg skal beskrive bakgrunn og presentasjon av et lite persongalleri i Knutby Filadelfia.

⁵¹ Wellman, 610.

⁵² Wellman, 610.

3 Metode

I denne delen skal jeg presentere hva slags metode jeg har valgt for å kunne svare på forskningsspørsmålet til denne masteroppgaven samt underspørsmålene. Min hovedproblemstilling i oppgaven er: *Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap utøvd i Knutby?* Dette vil jeg belyse gjennom å presentere noen utvalgte hendelser i Knutby med vekt på hvordan lederskap utøves. Her vil fokus også ligge på hvem som utøver lederskap. Og hvorfor akkurat disse tilskrives autoritet og på hvilket grunnlag de blir tilskrevet denne autoriteten.

3.1.1 Valg av forskningsmetode

Jeg har valgt å svare på forskningsspørsmålet og underspørsmålene ved å bruke en kvalitativ innholdsanalyse som metode. Kvalitativ metode går ut på at en samler inn data og analysere det som er samlet inn. Dataene som samles inn, er oftest i et tekstformat.⁵³ En kvalitativ innholdsanalyse handler om å bruke tekstmateriale i form av utdrag, sitater og/eller andre kilder som vil være til hjelp med å svare på forskningsspørsmålet. Rådata for min oppgave er tekster om Knutby som foreligger i ulike sjangre som forskning, rapporter og mediebidrag. Bengtsson (2016) sier at det ikke er noen regler for hva slags tekster som kan brukes i en innholdsanalyse og ikke spesifikke regler for hvordan man kan bruke dem.⁵⁴ Men det er viktig å være klar over at ulike sjangre innebærer at tekstene er kvalitetssikret på ulike nivåer, som for eksempel forskjellen på en forskningstekst og en medietekst.

Sykepleieforskeren Marianne Bengtsson (2016) definerer (med henvisning til en annen sykepleieforsker, B. Downe-Wanbolt) en innholdsanalyse som følger: "*Content analysis is a research method that provides a systematic and objective means to make valid inferences from verbal, visual, or written data in order to describe and quantify specific phenomena*".⁵⁵ Innholdsanalyser kan være både kvalitative og kvantitative. Jeg har valgt å bruke en kvalitativ innholdsanalyse som Bengtsson

⁵³ «Kvalitativ metode», i *Store norske leksikon*, 3. november 2020, https://snl.no/kvalitativ_metode.

⁵⁴ Mariette Bengtsson, «How to plan and perform a qualitative study using content analysis», *NursingPlus Open* 2 (2016): 8.

⁵⁵ Bengtsson, 9.

beskriver slik: «*data are presented in words and themes, which makes it possible to draw some interpretation of the results*». ⁵⁶

Tekstmaterialet systematiseres altså tematisk der tekstens innhold kommer i fokus der det er relevant for oppgavens forskningsspørsmål. Eksempelvis kan forståelsen av sitater, meninger, argumenter og fortellinger være vesentlig viktig i tekstmateriale. I kvalitativ innholdsanalyse er oppgavens tekster satt inn i et system som vil bli brukt i en større kontekst – både teksten i sin helhet og den samfunnsmessige konteksten som teksten er en del av. ⁵⁷

Både teori og sakprosa tekster i ulike sjangre utgjør tekstmateriale i innholdsanalysen, jfr. det jeg skrev om tekst fra ulike sjangre over. Dette speiles også i designet av oppgaven, altså at presentasjonen av bakgrunnsmateriale og teori kommer før redegjørelsen for og analyse av hendelsene i Knutby. Jeg har hatt med dette inn i arbeidet med lesing og systematisering av tekstmaterialet samt organisering av arbeidet med utgangspunkt i teori og bakgrunnskunnskap rundt det fenomenet jeg undersøker. Tekstmaterialet er grunnfjellet for å kunne analysere forskningsspørsmålet i oppgaven med et faglig perspektiv og med mest mulig objektiv beskrivelse.

Da jeg begynte å arbeide med underspørsmålet – *på hvilke grunnlag blir lederne i Knutby tilskrevet autoritet?* – kom jeg gjennom koding raskt fram til noen nøkkelord som hjalp meg til å besvare kjernen i forskningsspørsmålet *Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap utøvd i Knutby?* Disse nøkkelordene hjalp meg å få oversikt over tekstmaterialet, få presentert innhold i redegjørelsen og endelig fungere som knagger i analysen.

I tillegg har underspørsmålet vært med på å peke ut en retning for hva innholdet og fokuset vil være i oppgaven. For å ha en god forutsetning for forståelsen og innblikket i Knutby har det vært nødvendig å bruke noe plass til en redegjørelse for kristendommen som religion med dets karismatisk og pentekostale utvikling. Redegjørelsen ble gjort kronologisk for å gjøre det lettere for leseren å henge med og

⁵⁶ Bengtsson, 10.

⁵⁷ «Innholdsanalyse», i *Store norske leksikon*, 5. oktober 2020, <https://snl.no/innholdsanalyse>.

få en oversikt over bakgrunnsmateriale til oppgavens problemstilling. Med et slikt oppsett vil det være lettere å følge oppgavens retning med dets nøkkelord som ligger til grunn for valgene som tas i oppgavens utforming.⁵⁸

Når det gjelder spørsmålet om *hvordan religiøst lederskap ble utøvd i Knutby* fant jeg fram til noen representative case/fortellinger som kan belyse dette. Når det kom til andre del av forskningsspørsmålet, nemlig spørsmålet om på *hvilket grunnlag religiøst lederskap ble utøvd i Knutby*, utpekte det seg raskt noen nøkkelord som autoritet, bibelbruk, utøvelse av lederskap og hengivenhet. Nøkkelordene styrer både oversikten som jeg bruker i min oppgave, presentasjon av innhold i redegjørelsen og som knagger i analysen.

Ved valget av kvalitativ innholdsanalyse har jeg valgt ut tekster og artikler som vil hjelpe med å utdype forskningsspørsmålet samt underspørsmålene i denne oppgaven. Fagstoffet som har blitt presentert i teoridelen er med å danne et grunnlag i forståelsen for den teologiske og bibelske vinklingen inn mot Knutby-menigheten. Også de historiske linjene i kristendommen hvor ulike retninger har vokst frem som en motpart til en majoritet er vesentlig viktig å ha med i forståelsen av pinsebevegelsen på det generelle planet og for Knutby. Teorien vil være til hjelp for å kunne analysere Knutby som menighet og hvordan holdningene var til det religiøse lederskapet i menigheten. Autoritet, bibelbruk, utøvelse av lederskap og hengivenhet er nøkkelord som kommer til uttrykk i en indirekte form ved redegjørelsen av bibelbruken i Knutby i analysedelen.⁵⁹

3.1.2 Valg av materiale

Jeg har valgt å bruke en rapport som Instituttet for Pentekostale studier (IPS) presenterte 1.juli 2021. I norsk kontekst ble denne rapporten omtalt av dagsavisen Dagen noen dager i etterkant. Overskriften i avisartikkelen i Dagen og i rapporten vil

⁵⁸ «Innholdsanalyse: Still spørsmål til teksten», Forskning for forskerspirer, 2018, <https://holbergprisen.gitbook.io/forskning-for-forskerspirer/kap-4/kap-4-4/kap-4-5>.

⁵⁹ «Innholdsanalyse».

hjelpe meg med å se på Knutby-saken i et mer reflektert lys i.⁶⁰ Publiseringen av rapporten gjør at denne oppgaven får et enda dypere innblikk i refleksjonene som IPS har gjort nå nylig, selv om hendelsene i Knutby skjedde for 18 år siden. Kapitelene i dokumentet tar for seg ulike aspekter rundt Knutby-menigheten med temaene: Lederskap, makt, bibelsyn, bibelbruk, legitimering, erfaringer fra tidligere medlemmer og historien bak den svenske pinsebevegelsen samt Knutby Filadelfia. For å kunne fortelle om livet på innsiden av Knutby har nevnte rapport intervjuet 13 personer (kvinner og menn) som forteller om deres opplevelse av menigheten og lederskapet. Alle skildringene kommer frem i kapitlet «*Resan till och från Knutby*».⁶¹

I tillegg til rapporten vil også artikkelen til Bartos og bokkapitlene til Woodhead være til hjelp for å få en forståelse av det religiøse lederskapet som ble utøvd i Knutby.⁶² Bartos og Woodheads framstillinger av hhv. utviklingen av den pentekostale og karismatiske kristendommen, samt lokalisering og begrunnelse av makt og autoritet i ulike kristne kirker gjennom historien, vil kunne hjelpe meg å analysere spørsmål om makt og autoritet i Knutby-hendelsene.

De to ulike ledelsesmodellene som jeg henter fra Wellman sin artikkel bidrar teoretisk inn i analysen av lederskap i Knutby. Doktorgraden til Nilsson vil også være til hjelp for å kunne se på Knutby-menigheten/Knutby Filadelfia som en del av den historiske pinsebevegelsen på et generelt plan, men også Knutby Filadelfia som en selvstendig menighet innenfor pinsebevegelsen i Sverige.

3.1.3 Fremstillingen av Knutby

I forskningen som skal gjøres videre i oppgaven vil jeg skissere utviklingen i Filadelfia Knutby fra tradisjonell pinsemenighet (klassisk pentekostal, jfr. 2.1.1) til karismatisk menighet, jfr. de tre stadiene vi finner hos Bartos. I kapittel 4 gjør jeg rede for Knutby-menighetens bakgrunn og kontekst i tillegg til å fokusere på innflytelsesrike personer,

⁶⁰ «Ny Knutby-rapport avslører: Den svenske pinsebevegelsen manglet sterke ledere», *Dagen*, 8. juli 2021, <https://www.dagen.no/nyheter/ny-knutby-rapport-avslorer-pinsebevegelsen-manglet-sterke-ledere/>.

⁶¹ Ulrik Josefson og Magnus Wahlström, red., «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby» (Instituttet för Penakostala Studier 2021, 2021), 4.

⁶² Bartos, «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement»; Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*.

som også var pastorer. Dette gjøres for å komme enda nærmere problematikken som lå i menighetens oppbygning og hierarki. Sammen med historikken og redegjørelsen for et lite persongalleri, vil jeg se nærmere på lederskapet, teologien og bibelbruken i Knutby i kapittel 5.

4 Bakgrunn for Knutby

4.1 Historien om den svenske pinsebevegelsen

Den svenske pinsebevegelsen (Pingströrselen og pingstväckelsen) har sitt grunnleggende opphav i den første pinsedagen ca. år 30-60 hvor disiplene til Jesus fikk Den hellige Ånd gjennom ildtungene som stod over hodene deres (Apg.2:1-47). Sett inn i et nærmere historisk perspektiv oppstod pinsebevegelsen i Azusa Street, i Los Angeles, i USA i 1906. Det var predikanten William J. Seymour som stod i ledelsen for denne veknelsen. I forsamlingen var det en del frigjorte afro-amerikanske slaver, samt hvite amerikanere som møttes selv om det var strenge segregeringsregler i USA på den tiden. Svensk-amerikanske Andrew G. Johnson var en del av denne menigheten og ble selv sendt ut som misjonær til hjembyen Skövde i Sverige. Med dette ble Skövde et sentrum for pinsebevegelsen i Sverige.⁶³

En av de mest innflytelsesrike pastorene i den svenske pinsebevegelsen på starten av 1900-tallet var Lewis Pethrus. Han var opprinnelig en baptistpastor og var inspirert av den norske metodistpresten Thomas Ball Barratt. Etter at han ble kjent med pinsebevegelsens ideer og teologi ønsket også han å praktisere en åpen nattverd. Dette vil si at de som ikke var døpt i den baptistkirken og var troende med en annen tilhørighet enn baptistkirken, kunne delta i nattverden. Denne tanken ble ansett som bemerkelsesverdig og det endte med at Pethrus ble avsatt som pastor, og mistet sitt medlemskap i baptistkirken i 1913. En håndfull mennesker fra det baptistiske kirkefelleskapet fulgte Pethrus, og sammen grunnla de den nye menigheten, Filadelfia Stockholm.⁶⁴

4.2 Knutby Filadelfia

I landområdet Uppland, Uppsala, ble den første pinsemenigheten opprettet i 1916 under navnet Filadelfiamenigheten. Noen år senere, i 1921, ble Knutby Filadelfia

⁶³ «Vår historia», Pingst, 2021, <https://www.pingst.se/om-pingst/historia/>; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 67–69; *Bibelen*.

⁶⁴ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 69–70.

grunnlagt i Knutby, noen mil øst for Uppsala. Det var pastoren J.T. Segerlund fra menigheten i Uppsala som dannet menigheten i Knutby. Allerede i august 1921 var det innvielse av et kapell i Knutby i tillegg til at 14 personer ble døpt. Menigheten hadde en stor vekst på 1930-tallet med 106 medlemmer. Frem mot 1959 sank medlemstallet til 72. Den nedadgående kurven fortsatte i tiårene fremover, og i 1984 hadde menigheten totalt bare 27 medlemmer.⁶⁵ I pinsebevegelsens årbok 1987-2003 står det at Knutby Filadelfia hadde 36 medlemmer pr 1990. Årene 1990-1996 var det økning i antall medlemmer, hvor medlemstallet var 46 i 1996. Medlemstallene fortsatte å øke og i 2001 var det totalt 102 medlemmer. De fleste av de nye medlemmene kom i perioden 1999-2001. Etter 2003 var tallet på 103 i menigheten.⁶⁶

Organiseringen av Knutby-menigheten var som en forening som lignet andre pinsemenigheter i Sverige. Organiseringen av lederskapet i menigheten forklares i *Knutby Filadelfias församlingspärm* (2002) via rapporten fra Instituttet for Pentekostale studier (IPS)(2021) hvor det var fem «ämbetstjänsterna». Disse embetstjernerne innebar apostler, hyrder, evangelister, profeter, lærere og eldste (jfr. Ef. 4:11) som var innsatt av menigheten selv med ansvar for praktiske spørsmål og økonomi. Under menighetsmøtene hadde medlemmene i menigheten både tale og stemmerett i tillegg til flertallsvalg når det skulle stemmes (*Communal sharing model*). I en senere utgave av forsamlingspermen framgår det at makten i Knutby forflytter seg fra menigheten til det åndelige lederskapet. «*Församlingen har ett teokratisk styre*», hvilket betyr at lederne i menigheten var Guds utvalgte og de utøvde Guds makt.⁶⁷ Dette skjer i samsvar med den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge). Apostolisk lederskap var sentralt for bevegelsens forståelse på at Gud utpekte noen ledere. Endringen ble den nye standarden i Knutby Filadelfia.⁶⁸ Nærmere beskrivelse kommer i analysen.

⁶⁵ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 54–55.

⁶⁶ Josefson og Wahlström, 184.

⁶⁷ Josefson og Wahlström, 85–87.

⁶⁸ Jonathan Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», i *Violence and New Religious Movements* (Oxford Academic, 2011), 219, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199735631.003.0010>.

4.2.1 Kim Wincent

Kim Wincent tok imot Jesus og ble frelst tidlig i 20-årene etter flere år som alkoholiker. Han ble deretter medlem av en pentekostal kirke hvor han møtte sin fremtidige kone, Monika. Kim gikk på ulike pentekostale bibelskoler bl.a. bibelskolen til Livets Ord hvor lederen for skolen var den velkjente karismatikeren Ulf Ekman. Etter noen år ble Kim pastor på nevnte bibelskole.⁶⁹

Menigheten Livets Ord ble dannet i 1983 som en «trosbevegelse» (jfr. Kenneth Hagin⁷⁰) hvor Bibelen er i sentrum for bevegelsen og menigheten.⁷¹ Livets Ord hadde tilknytning til den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge), hvor helbredelse på et kroppslig plan og et åndelig plan (drive ut onde ånder) var sentralt. Livets Ord vektla mye framgang når det gjaldt det religiøse, men også det økonomiske perspektivet. Dette kom til syne i forkynnelsen av en herlighetsteologi hvor materielle goder og lykke ville komme til den enkelte i menigheten hvis en trodde nok.⁷² Denne teologien ble sterkt kritisert som en ekstrem teologi i Knutby-menigheten.

I 1985 ble Kim ansatt som pastor i Filadelfia Knutby fordi han hadde besøkt menigheten to år tidligere. Kim ønsket at menigheten i Knutby skulle fokusere og satse på barn og ungdommer i tillegg til et tettere samhold innad i menigheten. På den tiden da Kim gikk på bibelskole var det spente forhold mellom Livets Ord og

⁶⁹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 54–56; Jessica Moberg og Jane Skjoldli, red., *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments* (Springer International Publishing AG, 2018), 55; Moberg og Skjoldli, 138; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 73; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219.

⁷⁰ «Kenneth E. Hagin»; Ragnar Skottene, «Herlighet uten kors? 'Trosbevegelsen' grunnlagstenkning i lys av Martin Luthers theologia crucis», *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 81, nr. 1 (2010): 42, https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/185275/herlighet%20uten%20kors_2010_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y; Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, 83.

⁷¹ «Trosbevegelsen», i *Store norske leksikon*, 27. desember 2021, <https://snl.no/trosbevegelsen>; «Livets Ord (Sverige)», i *Store norske leksikon*, 21. desember 2021, https://snl.no/Livets_Ord_-_Sverige.

⁷² «Livets Ord (Sverige)»; «Herlighetsteologi», i *Det Norske Akademis ordbok* (Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, 2022), <https://naob.no/ordbok/herlighetsteologi>; Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, 83; Skottene, «Herlighet uten kors? 'Trosbevegelsen' grunnlagstenkning i lys av Martin Luthers theologia crucis», 44.

pinsebevegelsen om det organisatoriske aspektet av menigheten og om rollen til pastoren. Basert på innflytelse fra USA, hadde pastoren en sterkere posisjon i Livets Ord enn det som var vanlig i pinsebevegelsen.⁷³ Dette kommer jeg tilbake til i analysen om bibelbruk i Knutby Filadelfia.

Innflytelsen fra Livets Ords teologi kom for øvrig ikke gjennom Kim alene fordi flere i menigheten hadde gått på bibelskolen der, men det var noen som stilte spørsmål til denne nye retningen. De tidligere eldste i menigheten var imot teokratisk ledelsesstruktur fordi de mente at alle var like for Gud.⁷⁴ Dette førte til en utskiftning av medlemsmassen i menigheten.⁷⁵

For at Kim kunne utøve sin rolle som pastor, måtte han ha et vigselfbevis. I pinsebevegelsen i Sverige måtte menigheter bli godkjent av «*Marriage Committee*» (Vigselsnämnden) for å kunne titulere seg som en pentekostal menighet. For å kunne utøve rollen som pastor i de godkjente menighetene, måtte pastorene ha en juridisk vigselsrett. Kim fikk sitt vigselsbevis etter å ha gjennomgått vigselskurs sommeren 1989.⁷⁶ Menigheten var å regne med i den svenske pentekostale bevegelsen tidlig på 1990-tallet etter at menigheten var blitt godkjent og oppført i pinsebevegelsens årbok.⁷⁷

4.2.2 Åsa Waldau

Åsa Waldau (pikenavnet Björk ⁷⁸) ble født i 1965 inn i en ikke-kristen familie. I 1990 giftet Åsa seg (datamateriale nevner ikke ektemannens navn), og ekteparet flyttet til

⁷³ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 56; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219; Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 138.

⁷⁴ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 86; Josefson og Wahlström, 137.

⁷⁵ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219.

⁷⁶ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 56.

⁷⁷ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 147; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 56.

⁷⁸ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219.

Uppsala-området. I 1992 tok ektemannen ut skilsmisse og forlot Åsa til fordel for en av vennene hennes. Ifølge Åsa selv ble det vanskelig å fortsette som pastor i den pentekostale bevegelsen i Uppsala ettersom hun hadde skilt seg i tillegg til at det ble vanskelig å samarbeide med en yngre mannlig kollega da han ville bestemme over hva hun skulle gjøre bare fordi hun var kvinne. Åsa var skuffet over maktkampene og hykleriet som hun la merke til innad i den pentekostale bevegelsen. Uenighetene mellom Åsa og den pentekostale bevegelsen i Uppsala har kommet til uttrykk i flere kilder, og i mange av kildene ser det ut til å være Åsa som var den problemskapende parten.⁷⁹

Senere i 1992 ble Åsa invitert til Knutby av noen venner som var medlemmer i Knutby Filadelfia. Samme år fikk Åsa tilbudet om jobb i menigheten. I samme perioden møtte Åsa den 10 år yngre Patrik, som hun giftet seg med i 1994 da Patrik fylte 18 år. Utover 1990-tallet jobbet Åsa Waldau som reisende forkynner, og flere av de som Åsa møtte gjennom jobben valgte å flytte til Knutby.⁸⁰

Den mest utradisjonelle og uortodokse læren som var representert i Knutby-menigheten, var tanken om Åsa som Kristi brud. Tidlig på 1990-tallet var spørsmålet rundt Kristi brud et diskusjonsemne i menigheten. Enten skulle Kristi brud tolkes som et bilde på kirken og Kristus, på lik linje med andre kirkesamfunn og konfesjoner, eller så var Kristi brud en kvinne i menneskeform. Denne siste tolkningen er en ganske uvanlig tolkning av begrepet. Det var pastor Helge Fossmo (nærmere beskrivelse om ham i neste kapittel) som uttalte til Åsa at: «*If the bride of Christ is a woman, then it must be you.*». Ifølge Liselotte Frisk i Moberg og Skjoldli (2018) hadde Åsa selv uttalt seg om at hun brukte tid på å gruble over Helge sin proklamering om at Kristi brud var henne selv i tillegg til at hele denne tanken kom bare fra Helge og ingen andre i menigheten.⁸¹ Det så ut til at det var bare den nærmeste gruppen i Knutby-menigheten som visste om at Åsa var Kristi brud, mens

⁷⁹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 56–57; Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 139–40.

⁸⁰ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 140; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 57–58.

⁸¹ Liselotte Frisk, «Knutby Filadelfia: A Schismatic New Religious Movement Within the Pentecostal Context», i *Charismatic Christianity in Finland, Norway, and Sweden Case Studies in Historical and Contemporary Developments* (Palgrave Macmillan US, 2018), 144.

menigheten generelt ikke visste noe om dette.⁸² Det var uenighet knyttet til om det var Åsa eller Helge som kom på idéen. Åsa mente selv at hele tanken om at Kristi brud skulle være en menneskelig skikkelse kom fra Helge, mens Helge mente det motsatte. Det var i hvert fall Åsa som sto bak bryllupsseremonien som ble holdt mellom Helge og Åsa 29.mars 1999.⁸³ Denne forståelsen av Åsa og Helge som nærmest guddommelige, utvalgte personer – Kristi brud og hennes brudgom (her Kristi stedfortreder) minner om tankegods fra Kenneth Hagins forkynnelse, som jeg var innom i teorikapitlet om den ny-karismatiske bølgen i 3.1.3.

Det kan tenke seg at noen i menigheten hørte rykter e.l., og kom frem til egne konklusjoner. Medieomtalen i Sverige knyttet til troen på Kristi brud, fikk negativ omtale, og førte til at Knutby-menigheten ønsket å bagatellisere og dempe hele tanken om at Kristi brud var en del av troen i menigheten i møte med media.⁸⁴

4.2.3 Helge Fossmo

Helge Fossmo, født i 1971 (norske aner⁸⁵), vokste opp uten tilknytning til en forsamling eller en tro. Det var først i møte med det svenske misjonsforbundet i tiårsalderen at Helge ble kjent med et menighetsliv og kom etter hvert til tro her. Helge ble medlem, døpt av pinsemenigheten i 1989 og møtte sin første kone, Heléne, som han giftet seg med i mars 1994. Helge og Åsa møttes første gang i 1993 og de opplevde en gjensidig fascinasjon for hverandre ifølge Josefson og Wahlström. Åsa ble sjarmert av Helges kunnskaper om Bibelen, samt måten han underviste om Bibelen på. Helge ble fascinert av Åsas kjærlige karaktertrekk og at hun var Jesus-sentrert i sin tro.⁸⁶

⁸² Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 153.

⁸³ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 81.

⁸⁴ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 153.

⁸⁵ «Norsk pastor pågrepet for drap», NRK, 28. januar 2004, <https://www.nrk.no/urix/norsk-pastor-pagrepet-for-drap-1.581431>; Jone Salomonsen, «Faith with a Licence to Kill? God Unmediated by Moral Law in Knutby, Sweden», *Tidsskrift for Kjønnforskning*, nr. 1–2 (2006): 78.

⁸⁶ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 59–60; Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 140.

Heléne og Helge ankom Knutby i 1997. Så snart Helge var på plass i Knutby, begynte samarbeidet med Åsa. Helge selv beskrev samarbeidet med Åsa som at de to var «*ett radarpar*» i boken *Knutby-koden*.⁸⁷ I *Knutby-koden* fortalte han at Åsa sine personlige relasjoner var hennes styrke og hans egne styrker lå ved at han var en god taler og administrator. Helge fortalte videre at han var bibelsprengt, og at det i praksis fungerte slik at «*Hon profeterade mycket, talade fritt ur hjärtat och huvudet, och det var upp till Helge att visa att det fanns en biblisk substans bakom.*»⁸⁸

18. desember 1999 ble Heléne Fossmo funnet død i parets hjem med et forslått hodet. Det var noen merkelige omstendigheter rundt hele hendelsen, men politiet var likevel på daværende tidspunkt sikre på at det hele var en ulykke.⁸⁹ Forholdet mellom Åsa og Helge var stressende for Heléne og det tærte på ekteskapet. Helge skal ha fortalt i etterkant at han hadde drømt om sin kones død før det skjedde. Denne sterke følelsen og drømmene styrket Helges åndelig autoritet. Av de medlemmene som tilhørte den innerste sirkelen sammen med Helge, ble konklusjonen av Helénes dødsfall at det var onde makter som testet dem fordi de hadde Kristi brud. Noen dager etter dødsfallet ble det annonsert av Helge at han skulle gifte seg med Alexandra, søsteren til Åsa.⁹⁰

Menigheten og Helge aksepterte at Åsa som kvinne var pastor. Dette ble ikke tolket som en slags feminisme. Dette var snarere et resultat fra den australske pastoren David Cartledge som besøkte Sverige og Norge (datamaterialene sier ikke spesifikke årstall). Han meddelte sine egne kontroversielle idealer for hvordan en menighet skulle organiseres: 1) Apostolisk lederskap (ledere er valgt ut av Gud), 2) likhet mellom kjønnene i menighetsarbeidet (Jesus hadde kvinnelige disipler), og 3) ikke likestilling mellom kjønnene utenfor menigheten fordi kvinnen ble skapt til å være mannens hjelper og mannen var kvinnens herre. Helge var tydelig på at kvinnens plass var å tilfredsstille ektemannen seksuelt når ektemannen selv ville, og selv om

⁸⁷ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 60; Eva Lundgren, *Knutby-koden* (Gyldendal Norsk Forlag, 2008), 63.

⁸⁸ Lundgren, *Knutby-koden*, 63; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 59–60.

⁸⁹ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 141; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 222.

⁹⁰ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 62–63.

Åsa var leder i menigheten så var hun fortsatt en kvinne som skulle være lydige mot ektemannen Patrik i hjemmet deres. Antagelig har Åsa selv vært med på å innføre en hierarkisk og patriarkalsk modell for enhver familie som menigheten skulle leve etter.⁹¹

4.2.4 Sara Svensson

Sara Svensson (født i 1977) hadde en frikirkelig bakgrunn fra Jönköpingstraktene. Moren døde da Sara var 12 år og da tok Sara på seg ansvaret for husholdet og faren sin. Som resultat av det selvpåttatte ansvaret utviklet Sara en psykisk lidelse. Hun ble beskrevet som en energisk, ambisiøs og karismatisk kvinne. I 1996 begynte Sara å jobbe på en bibelskole med mennesker som led av mentale lidelser. Året etter møtte hun Åsa Waldau på en annen bibelskole og gjennom dette møte ble Sara overbevist om at Åsa var den første personen som virkelig kunne veilede henne gjennom morens død. Åsa beskrev Sara som «*ren, hellig og nær Gud*». Sara dro senere til Knutby og jobbet tett med Åsa som en leder i menigheten.⁹²

Høsten 1999 skal Helge ha betrodd seg til Sara om at ekteskapet mellom ham og Heléne var vanskelig. Ifølge Helge skal det videre ha handlet om at Heléne var uren og måtte forbedre seg, ellers så ville de enten måtte skille seg, eller at Heléne ville dø. Det må legges til at i Knutby-menigheten var ikke skilsmisse regnet som en god avgjørelse. Uten at Sara visste det, fortalte Helge om drømmene han hadde om Heléne sin død til både Åsa og Patrick Waldau.⁹³

Utover våren i 2001 ble Helge og Sara enda mer tiltrukket av hverandre. Sara var gift med Linus på dette tidspunktet, og han skal ha blitt værende alene gjentatte ganger mens Helge og Sara skal ha tilbrakt tid på soverommet deres med døren lukket. I juni ble Helge kjørt til sykehuset av Sara fordi han hadde begynt å skjelve. Helge hadde blitt angrepet av demoner og djevelen, noe som betydde at Sara måtte være ved hans side på soverommet hans i seks måneder fremover. Helges kone, Alexandra,

⁹¹ Salomonsen, «Faith with a Licence to Kill? God Unmediated by Moral Law in Knutby, Sweden», 77.

⁹² Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 61; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 221–22.

⁹³ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 222.

måtte flyttet ut av soverommet slik at hun ikke forstyrret Sara og Helge. Forholdet mellom de to utviklet seg ytterligere til at de hadde jevnlig samleie, ifølge Sara. Den seksuelle relasjonen hadde en helbredende effekt på Helge og han skal ha sagt at han ble blind når demonene angrep og at samleie hjalp han med å få synet tilbake. De andre i menigheten trodde at Helge og Sara jobbet sammen i den åndelige kampen mot demonene til Helge. Hvis noen spurte Helge og Sara om forholdet deres, skal de ha benektet for at de hadde sex.⁹⁴

Det seksuelle forholdet mellom Helge og Sara anså de selv ikke som utroskap, men heller som et hellig forhold mellom to rene søsken. Ifølge Sara selv skal Helge i mai 2001 ha begynt å snakke om muligheten for å drepe i Guds navn. Helge sine uttalelser var en prosess for å overtale Sara til å drepe Alexandra Fossmo og Daniel Linde som Alexandra skal ha blitt forelsket i. Ifølge Sara skal Helge ha brukt ulike metoder for å overbevise henne. Dette skal ha skjedd gjennom indirekte og direkte spørsmål om mord og Guds vilje. På et senere tidspunkt skal Sara ha fått anonyme tekstmeldinger som ba henne om å drepe Alexandra. Disse tekstmeldingene fikk Sara til å tro at beskjedene kom fra Gud. De gangene der Sara spurte Helge hvorfor hun skulle drepe Alexandra, skal han ha svart at det er viktig å adlyde Gud.⁹⁵

4.3 Drap og drapsforsøk

Tidlig lørdag morgen 10.januar 2004 ble Helges kone, Alexandra Fossmo, skutt og drept i sin egen seng. Ikke lenge etterpå ble det avfyrt nye skudd mot Daniel Linde i nabohuset som til tross for skadene, overlevde.⁹⁶ Dagen etter drapet og drapsforsøket kom barnepiken Sara Svensson med en tilståelse til politiet, og forklarte at det var hun som stod bak ugjerningene. Hun fortalte at en indre stemme hadde sagt til henne hva hun skulle gjøre, og nevnte ikke Helge i det hele tatt på

⁹⁴ Peste, 222.

⁹⁵ Peste, 223; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 77.

⁹⁶ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 224; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 66; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76.

dette tidspunktet.⁹⁷ 28.januar ble Helge Fossmo også siktet for medvirkning til drapet og drapsforsøket. Han nektet for at han hadde vært delaktig.⁹⁸

Knutby-menigheten forholdt seg til Helges uskyld i saken. Under den første gudstjenesten etter at Helge var pågrepet, med Kim Wincent i spissen, holdt menigheten fast ved Helges uskyld og at det var djevelske krefter som var ansvarlig for drapet og drapsforsøket. Hele menigheten var unisont enige om å fortsette som før.⁹⁹ Etter en stund snudde menigheten i forklaringene sine – fra å ivareta og beskytte ham til å forklare for politiet at Helge var skyldig. Begrunnelsen for hvorfor menigheten snudde i skyldspørsmålet, vites ikke helt sikkert. Menigheten mente nå at Helge var et verktøy for djevelen og at det var fra djevelen at han fikk sin makt.¹⁰⁰

Menigheten viste etter hvert en bekymring for utviklingen av menighetslivet etter hendelsen i januar. Dette gjaldt ikke teologien, men de innså at de hadde vært naive og for godtroende. Menigheten tok ikke noe ansvar for drapet og drapsforsøket. Medlemmene så på seg selv som ofre i en kosmisk og apokalyptisk krig mellom det gode og det onde som var til stede blant dem der Helge var den svarte og slemme, mens Åsa var den hvite og gode. Helge vant nesten denne krigen fordi han klarte å komme til menigheten i en forkledning og «*throwing a flattering spell on Åsa, calling her the «Bride and Christ»*».¹⁰¹ Åsa klarte å våkne og redde menigheten i tide og ble ansett som et hellig fyrtårn i menigheten.¹⁰²

⁹⁷ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 224; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76; «Kvinne pågrepet i drapssak», NRK, 11. januar 2004, <https://www.nrk.no/urix/kvinne-pagrep-i-drapssak-1.581170>; «Knutby: Skytedrama i pinsemenigheten», TV, *Dagsrevyen*, 11. januar 2004, <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200401/NNFA41201104/avspiller>.

⁹⁸ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 224; «Norsk pastor pågrepet for drap»; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76.

⁹⁹ «Knutby: Knutby-saken - Pinsemenigheten tror pastoren deres er uskyldig i drap», TV, *Søndagsrevyen*, 1. februar 2004, <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA41203204/avspiller>; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76.

¹⁰⁰ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 225.

¹⁰¹ Salomonsen, «Faith with a Licence to Kill? God Unmediated by Moral Law in Knutby, Sweden», 80.

¹⁰² Salomonsen, 80.

Gjennom avhørene av Sara Svensson kom det først frem via en psykiatrisk undersøkelse at hun led av en personlighetsforstyrrelse.¹⁰³ Og angående det seksuelle forholdet mellom Sara og Helge, ble ikke politiet gjort oppmerksom på dette før i mars 2004. Det var Sara som tilsto at hun og Helge hadde hatt et seksuelt forhold, og i lys av dette konstaterte kjennelsen i retten at politiet var overbevist om at Helge sto bak de anonyme tekstmeldingene. Ifølge Sara skal hun først ha vært overbevist om at det virkelig var hun som sto bak drapet og drapsforsøket. Etter politiets oppdagelse av at Helge var avsender av alle tekstmeldingene, skjønte Sara at Helge hadde brukt henne.¹⁰⁴

4.4 Oppsummering av sentrale personer i Knutby Filadelfia

Kapittelet har tatt for seg de sentrale personene i historien til Knutby Filadelfia som er vesentlig for analysen i neste kapittel. Kim Wincent, Åsa Waldau og Helge Fossmo bidro til å forsterke ny-karismatikken i Knutby Filadelfia der profetier, relasjoner, emosjoner og seksualitet fikk en åndelig dimensjon (jfr. Sara Svensson). Forestillingen om Åsa som Kristi brud og Helge som stedfortreder for Kristus på jorda (jfr. bryllupet) styrket tanken om et kosmisk og apokalyptisk verdensbilde som ble en realitet i menigheten. Kritiske holdninger eller spørsmål til forkynnelsen var fraværende. Drapet og drapsforsøket åpnet døren for massemedia. Med avsløringen av Helge forandret medlemmenes tanker om pastoren seg. Det er usikkert hva som utløste helomvendingen til menigheten mot Helge. Da han ble arrestert og siktet under etterforskningen, dannet det seg et kosmisk verdensbilde i menigheten. Åsa og Helge ble sett på som motpoler – den gode mot den onde.

¹⁰³ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 224.

¹⁰⁴ Peste, 224–25; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 76.

5 Analyse

I dette kapitlet skal jeg analysere datamaterialet som jeg presenterte i metodedelen. Nøkkelordene: Bibelbruk, utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet er utgangspunktet for kodingen og overskriftene for analysen. Jeg avslutter kapitlet med overskriften «pinsebevegelsen i Sverige etter 2004» fordi hendelsene i Knutby skapte endringer i den svenske pinsebevegelsen. Innholdet i analysen påvirket også pinsebevegelsen. Oppsummering av analysen kommer helt til slutt.

5.1 Bibelbruk i Knutby Filadelfia

I den svenske og den internasjonale pinsebevegelsen var Bibelen i sentrum for bevegelsen. Den svenske predikanten Lewi Pethrus var tydelig om Bibelens sentrale rolle. Og som en av lederne for pinsebevegelsen sa han at: «*Bibeln är fullständig. Där har vi allt, vad vi behöva för vårt kristliga liv och för vår verksamhet.*».¹⁰⁵ Den svenske pinsebevegelsen har fortsatt i dag fastholdt at Bibelen er en troverdig kilde (*Biblical Christianity*).¹⁰⁶

Som tidligere nevnt brukte ikke pastorene i Knutby-menigheten Bibelen like hyppig eller på samme måte. Det var ikke enighet om at teologien i menigheten skulle bygges på Bibelen. Å ikke bruke Bibelen som eneste og viktigste rettesnor i troen, fører til at en ikke forholder seg til den klassiske protestantiske læren som sier at «*Skriften alene*» danner grunnlaget for den kristne troen (*Biblical Christianity*). Det er mange som mener at den pentekostale teologien og *Skriften alene* ikke kan forenes. I den klassiske og internasjonale pentekostale teologien har Bibelen alltid vært rettesnor, men terminologien «*Skriften alene*» har ikke vært flittig brukt.¹⁰⁷

Etter skuddene i januar 2004 i Knutby ble Bibelbruken i menigheten kjent for allmennheten. Åsa Waldau sin forkynnelse la vekt på den indre, personlige

¹⁰⁵ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163; «Lewi Pethrus», i *Store norske leksikon*, 12. april 2019, https://snl.no/Lewi_Pethrus.

¹⁰⁶ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163.

¹⁰⁷ «Protestantismen», i *Store norske leksikon*, 31. mai 2021, <https://snl.no/protestantisme>; Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163.

opplevelsen av Jesus.¹⁰⁸ Med en slik tilnærming fikk Bibelen en noe mindre betydning i menighetssammenheng, og Åsas tolkning større betydning. Fokuset ble flyttet fra det som står i Bibelen til å fremme ens egen versjon. Bibelen fikk da en svekket funksjon som rettesnor for menigheten.¹⁰⁹ Gjennom Åsas ankomst og virke, bevegde menigheten seg enda mer i retning *Mystical Christianity* og lengre bort fra *Biblical Christianity* når det gjelder lokalisering av makt og autoritet.

I motsetning til Åsa, brukte Helge i større grad konkrete Bibelvers i sine prekener. En viktig presisering her er at ren bruk av Bibelen i forkynnelsen holder ikke alene for at Helge sine prekener kan passe inn i *Biblical Christianity*. Det handler også om å forholde seg til at det Bibelen sier er sant og at Bibelen alene er rettesnor for en menighet. Helge valgte å bruke Bibelen til sin egen fordel for å skape hans egen teologi og styrke sin rolle som en av de øverste lederne i menigheten. Han var avvisende til at den allmenne tolkningen av Kristi brud var menigheten slik det er i den universelle kirken samt andre pinsemenigheter. Begrunnelsen lå i at Jesus var en heteroseksuell og monogam mann, og at han ikke kunne gifte seg med menigheten. Med en slik uttalelse fra Helge ble flere bibeltekster forbigått. Et eksempel på dette er i Ef.5:31-32 der Paulus har skrevet at ekteskapet mellom en mann og en kvinne viser til relasjonen mellom kirken og Kristus. Det samme bildet og beskrivelsen kommer også frem i 2.Kor.11:2.¹¹⁰ Eva Lundgren skrev følgende om Bibelbruken til Helge:

Å selektivt plukke ut visse teologiske tankemønstre og kombinere dem i ansvarsløs anvendelse, gjorde dem skjebnesvangre i aktørenes konkrete hoder og hender.¹¹¹

Å fastholde Bibelens autoritet har som tidligere nevnt vært ettertraktet og etterprøvd i pinsebevegelsen fra starten av. Problemene i Knutby-menigheten sirklet rundt spørsmålene «hvordan Bibelen skulle leses og tolkes» og «betydningen av Bibelen

¹⁰⁸ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 139.

¹⁰⁹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 160–61.

¹¹⁰ Josefson og Wahlström, 162.

¹¹¹ Eva Lundgren, «Knutby: 'Döds kulten på Döds skullen'», *Kirke & kultur* 112, nr. 3 (31. juli 2007): 245, <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2007-03-02>.

som autoritet i den enkelte kristnes og menighetens liv». I Knutby lå utfordringen i tolkningen og bruken av Bibelen blant pastorene samt utformingen av pastorenes teologi. Det ser ut til at pastorenes Bibelbruk svekket menighetens aktive bruk, og dermed lå ansvaret for bibeltolkningen hos pastorene. Dette skapte en sårbarhet for medlemmenes mulighet til å stille spørsmål ved pastorenes teologi når kunnskapen om Bibelen ble lavere i menigheten. Dette kan bidra til at lederne fikk en mer opphøyd status og rolle fordi menigheten ikke turte å stille spørsmål eller sjekke ut om forkynnelsen stemte overens med Bibelen. En videreføring av en slik praksis gjorde at pastorene fikk makt i menigheten som er mulig å misbruke.¹¹²

Ut ifra å lese i rådataene mener jeg at variasjonen i bruken av Bibelen av pastorene kan knyttes opp til den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge). Denne bevegelsen preget Knutby og bidro til endringer i menighetens trosgrunnlag og troslære. Påvirkningen kan kategoriseres som en *jolt event*. Selv om Knutby Filadelfia var knyttet opp til den klassiske pentekostale bevegelsen (første bølge) siden grunnleggelsen i 1921, skjedde det noe spesielt da Kim Wincent kom inn i menigheten. Fra sin bakgrunn på forskjellige bibelskoler, deriblant Livets Ord, virker det som at han var med på å styrke en mønsterendring i menigheten. Også ankomsten til Åsa og Helge forsterket mønsterskiftet som allerede var i gang med Kim sin ankomst. Dette beskriver jeg nærmere under «utøvelse av lederskap».

5.1.1 Kristi brud

Helge sin tolkning av Kristi brud som et fysisk menneske, fikk en sterk plass i menigheten. Han overbeviste menigheten om at Jesus skulle ha en kone. Helge talte ut om at Jesus hadde en sterkere seksuell drift enn andre mennesker og dermed skulle denne driften leves ut i et ekteskap. Spørsmålet om hvem som skulle tre inn i rollen som konen til Jesus, svarte ikke Helge på.¹¹³

På et senere tidspunkt har det kommet frem at det var Helge som deklarererte til Åsa at hun skulle gå inn i rollen som Kristi brud. Men Helge sa selv at det var Åsa som

¹¹² Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163–65.

¹¹³ Josefson og Wahlström, 143–44.

kom med ideen. Hele praksisen om å utnevne Åsa til Kristi brud ble ikke delt med hele menigheten – bare den innerste sirkelen visste om dette. Helge har fortalt at det ble holdt en bryllupsseremoni mellom Helge (forstått som Kristi stedfortreder) og Åsa 29.mars 1999. Bare de som tilhørte lederskapet/den innerste sirkelen var vitner og til stede i bryllupsseremonien.¹¹⁴ Hemmeligholdet av Åsa som Kristi brud styrket forholdet til den innerste sirkelen i lederskapet. Her kan vi se at *authority ranking model* etableres, og det skapes en avstand mellom lederskapet og medlemmene i menigheten.¹¹⁵

Ifølge Moberg og Skjoldli kan hemmeligholdet og avstanden mellom lederskapet og menigheten forklares med at det hadde oppstått forskjellige individuelle grupperinger og livsverdener («*lifeworlds*») som har ulike funksjoner og operer på ulike nivåer inn mot menigheten.¹¹⁶ Hele forholdet mellom den innerste sirkelen og resten av menigheten er et tydelig eksempel på hvordan *authority ranking model* kan se ut i praksis. Når det gjelder den seksuelle relasjonen mellom Helge og Åsa, har bare Helge fortalt at de to hadde et seksuelt forhold, men Åsa har aldri bekreftet at hun og Helge hadde et slikt forhold.¹¹⁷

5.2 Utøvelse av lederskap

Den strukturelle endringen i lederskapet må ses i sammenheng med hvilken pentekostal bølge som fikk prege Knutby-menigheten. I starten var menigheten og lederskapet en del av den første klassiske pentekostale bevegelsen (første bølge). Bibelen var grunnlaget for teologien, og religiøs praksis i menigheten var preget av Lewi Pethrus.¹¹⁸ Demokrati i menigheten var viktig i den første pentekostale bølgen.

¹¹⁴ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 144; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 81.

¹¹⁵ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 144.

¹¹⁶ Moberg og Skjoldli, 153.

¹¹⁷ Moberg og Skjoldli, 153; Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 81.

¹¹⁸ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163.

Fordeling av makt mellom flere personer (eldsterådet) var et viktig element fordi alle var like overfor Gud.¹¹⁹

Da Kim, ny-karismatikken og teokratiet kom inn i menigheten, forandret makten og teologien seg i menigheten. Peste viste i 2011 at det var noen som var begeistret for endring av lederstrukturen. Men mange av de innflytelsesrike medlemmene var imot endringen og den nye retningen som Knutby-menigheten beveget seg inn i. Valget for disse medlemmene var å forlate menigheten i protest.¹²⁰

Den nye ledelsesstrukturen i Knutby Filadelfia bar preg av apostolisk lederskap som ledelsesmodell. Det apostoliske lederskapet var sentralt i denne nye formen innenfor karismatikken, og troen på at Gud valgte ut noen ledere som Han talte til.¹²¹

Forestillinger om apostolisk lederskap innenfor kristendommen finnes også i den katolske kirken, ortodokse kirker og de høykirkelige protestantiske kirkesamfunn (*Church Christianity*). Da heter det apostolisk suksesjon hvor tanken er at det bokstavelig eller symbolsk går en rød tråd tilbake til Jesus og apostlene gjennom suksesjonen. Men her er tanken at selve strukturen og budskapet står i sentrum. Mens i Knutby var den enkelte leders særskilte åndelige kvaliteter og personlige kontakt med Gud grunnlaget for det apostoliske lederskapet.¹²²

Endring i ledelsesmodellen førte til en *jolt event*. Maktutøvelse og ledelse forflyttet seg fra det klassiske demokratiske eldsterådet forankret nedenfra i menigheten, til et teokratisk styre hvor lederne var innsatt ovenfra og «utvalgt av Gud». Det er rimelig å anta at mønsterskiftet bidro til at lederskapet fikk mer makt og kontroll over menigheten uten å bli kontrollert utenfra om deres avgjørelser for menigheten.¹²³ Dette mønsterskiftet forsterket og støttet en hierarkisk struktur hvor noen utvalgte ledere på toppen fikk bestemme over menigheten.

¹¹⁹ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219.

¹²⁰ Peste, 219.

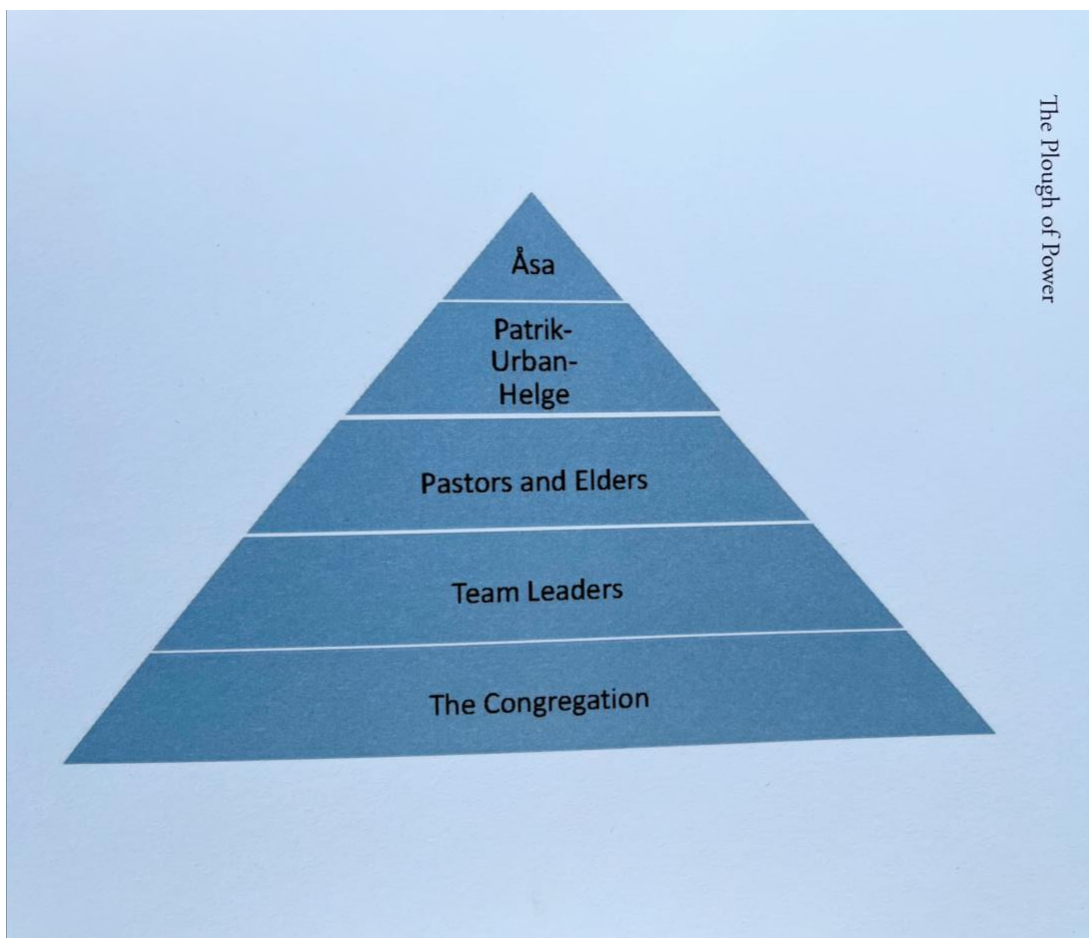
¹²¹ Peste, 219.

¹²² Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 49; «Apostolisk suksesjon».

¹²³ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 85–86; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219.

Rapporten fra Instituttet for Pentekostale studier (IPS) bruker en plog som bilde på hvor makten lå i Knutby-menigheten. I rapporten forklares det at på toppen av plogen/pyramiden var Åsa. Begrunnelsen for dette er at en plog har en spiss og dermed må Knutby-menigheten ha en person som er spissen.¹²⁴ Også Nilsson brukte en pyramide i vedlegget på avhandlingen sin for å vise leseren hvordan makten var strukturert.¹²⁵

Figur 1

Illustrasjon av Knutby-menigheten som er hentet fra Nilsson.¹²⁶

Makt- og ledelsesstrukturene som denne pyramiden illustrerer, kan leses som en *authority ranking model*. Modellen i seg selv sier bare noe om den enkelte eller de enkelte gruppers plass i hierarkiet. For å skjønne hvorfor den enkelte eller gruppene

¹²⁴ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 93.

¹²⁵ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 267.

¹²⁶ Nilsson, 267.

er på det stedet i hierarkiet de faktisk er, må vi supplere med Woodheads teori om typologier i kristendommen. Jeg har vist at svekkelsen av *Biblical Christianity* og den økende vektleggingen av *Mystical Christianity* som grunnlag for autoritet, er en plausibel forklaring her. Bibelens tidligere plass i menigheten ble byttet ut med enkeltpersoners angivelig indre personlige forhold til Gud. Det skal ikke spekuleres i ledernes personlige Gudstro, men det er snodig at det ikke er felles teologi hos lederne. Maktpyramiden og teokrati understreker lederskapets makt overfor menigheten.

5.3 Hengivenhet og lojalitet

Knutby Filadelfia var preget av en sterk hengivenhet fra medlemmene til lederskapet. Lederne var opphøyd over andre i menigheten da det teokratiske og hierarkiske styre ble etablert.

Hengivenheten og lojaliteten kommer frem i dokumentet *Entusiastisk kristendom och fanatism i Knutby* (2021) fra Instituttet for Pentekostale studier (IPS). I delkapittlet «*Resan till och från Knutby*» gjennomførte IPS en kvalitativ studie ved å intervju 13 informanter (kvinner og menn) med bakgrunn fra menigheten. Intervjuene skulle belyse hvordan livet var på innsiden av Knutby Filadelfia.¹²⁷

Knutby Filadelfia var organisert og delt inn i mindre fellesskap (team/husgrupper) for å styrke samholdet innad i menigheten. Samlingene gikk med til kaffe, bønn og undervisning. Lederne av gruppene fikk høyere status og ble dermed rangert høyere i menighetsstrukturen (se Figur 1). Teamlederne fungerte også som et ledd for å ha sosial kontroll på alle medlemmene. De var et mellomledd mellom menigheten og det øverste lederskapet.¹²⁸ Ledelses- og maktstrukturen i menigheten bidro til underordning for de som var rangert lavere i menighetsstrukturen. Denne underordningen kommer frem i intervjuene fra IPS-rapporten der en av informantene

¹²⁷ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatism i Knutby», 182–83.

¹²⁸ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 267.

sier: «Man skulle underordna sig teamledaren som var under nästa nivå, äldste, som var under pastorna och Åsa var överst.».¹²⁹

Ut ifra rapportens helhet er det sannsynlig å tro at den skeive fordelingen av sosial tilhørighet fremmer et makt- og underordningsprinsipp. Prinsippet skulle være gjeldende for alle som ikke tilhørte lederskapet.¹³⁰ Den sosiale kontrollen ble forsterket med tiden og fikk større innpass i medlemmenes liv. Denne observasjonen støttes oppunder av informantene selv. Gudstroen gjaldt ikke bare for menighetslivet, men for hele livet. Dermed ble det skapt en forventning til medlemmene om en total overgivelse og lojalitet samt avkall på skillene mellom menighetsliv og privatliv.

*Allt blev styrt från Åsa. Vi blev tillsagda vilken litteratur, vilka tidningar och vilken musik vi skulle ta del av och vilka vi skulle umgås med, vilka församlingar och kyrkor vi fick gå till.*¹³¹

I tillegg begrenset den sosiale kontrollen medlemmenes kontakt med familie og venner utenfor menigheten. Knutby Filadelfia skulle være medlemmenes nye familie. En informant sier at det var:

*«”ansågs bäst att alltid vara i Knutby och jag skulle ’missa’ en massa då jag reste i väg. Det var min skyldighet att då ta reda på vad som sagts under predikan och övrigt då jag kom hem.».*¹³²

Poenget jeg ønsker å synliggjøre er at den hengivenheten og lojaliteten som utøves i Knutby-menigheten innebar et mønsterskifte (*identity jolts*). Lederskapet fikk total kontroll over menigheten. For medlemmene ble det viktig å gjøre det som lederskapet ga beskjed om fordi de stolte på at lederskapet gjorde det som var best for menigheten. Beskrivelsen av nevnte underordning tyder på at det ikke var rom for å stille kritiske spørsmål. Det viser også at medlemmene ikke turte å stille spørsmål fordi lederskapet hadde en så stor innflytelse og makt over medlemmenes

¹²⁹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 190.

¹³⁰ Josefson og Wahlström, 190.

¹³¹ Josefson og Wahlström, 189.

¹³² Josefson og Wahlström, 192.

menighets- og privatliv. Lederskapet fikk respons på kontrollen hos medlemmene gjennom deres hengivenhet og lojalitet.

Det skjedde en forandring i ledelseskulturen etter drapet og drapsforsøket. Politiets arbeid utgjorde i starten ikke noen endring av menighetens oppfatning av Helge Fossmo. De trodde på Helge og hans uskyld. Når det gjelder Sara Svensson, er det ikke noe i datamateriale som tilsier at hun fikk støtte fra menigheten. 28.januar ble Helge arrestert og mistenkt i saken, men fortsatt holdt menigheten fast ved hans uskyld. På menighetens første møte etter hendelsene, søndag 1.februar, talte Kim Wincent om at de skulle fortsette som før.¹³³ Derfor er det bemerkelsesverdig at noen av medlemmene kom med en endret forklaring til politiet 16.februar, noen dager i etterkant av oppfordringen til Kim. I avhørene ble det fortalt at de fremmøtte fra menigheten kom med ny forklaring om Helge. Han ble presentert som en nøkkelperson for djevelen, og det var fra djevelen at Helge fikk makten sin.¹³⁴ Det kommer ikke fram i datamaterialene om hva som utløste denne helomvendingen. Da menigheten skiftet side etter avhørene om Helge sin skyld, kan dette ses på som en *jolt event*. Holdningen overfor Helge endret seg radikalt, fra å bli glorifisert og beundret til å vende seg bort fra han. Det er vanskelig å vite hva som skjedde i forkant av menighetens endrede vitneutsagn, men det viser at noe har skjedd i kulissene. Den lojaliteten de tidligere hadde til Helge, var ikke lenger å regne med.¹³⁵ Menighetens hengivenhet og lojalitet til andre i lederskapet fortsatte som før.

Helomvendingen av tilliten til Helge kom også frem i dagsrevyen på NRK her i Norge 14.februar 2004. Det ble fortalt at Knutby-menigheten hadde et hemmelig møte hvor de avsatte Helge som pastor.¹³⁶

¹³³ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 224; «Knutby: Knutby-saken - Pinsemenigheten tror pastoren deres er uskyldig i drap».

¹³⁴ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 225; Salomonsen, «Faith with a Licence to Kill? God Unmediated by Moral Law in Knutby, Sweden», 80.

¹³⁵ Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 225.

¹³⁶ «Knutby: Pastor mistenkt for drapet på sin kone», TV, *Lørdagsrevyen*, 14. februar 2004, <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA41104504/avspiller>.

5.4 Autoritet

Gjennom arbeidet med rådataene og nøkkelordene har det vist seg at «autoritet» er det nøkkelordet som går igjen i de andre nøkkelordene; Bibelbruk, utøvelse av lederskap, hengivenhet og lojalitet. Dermed vil denne delen inneholde ganske så like hendelser som jeg har beskrevet tidligere.

I den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge) var vektleggingen av åndelig erfaring med Den Hellige Ånd viktigere enn å bruke Bibelen som rettesnor.¹³⁷ Ny-karismatikken har likheter med Kenneth E. Hagins teologi og hans grunnleggelse av trosbevegelsen.¹³⁸ Også det teokratiske styre og autoriteten hos lederne kan sammenlignes med trosbevegelsen. Grunnlaget for sammenligningen ligger i Hagin sin lære om at alle troende besitter Guds/Jesu natur. Og dermed kan alle troende gjøre det samme som Jesus gjorde da han vandret på jorda.¹³⁹ Utøvelsen av det teokratiske styresettet i Knutby Filadelfia kommer fra samme lære. Bare de utnevnte lederne fikk denne guddommelige kraften fra Gud, og kunne utrette Guds vilje som Guds stedfortredere.¹⁴⁰ Ifølge Skottenes (2010) sin forklaring i tidsskriftartikkelen «Herlighet uten kors?» og Sannes' bok (2005) om Hagin og trosbevegelsen kan hele tanken om at noen er gitt en guddommelig kraft forklares slik: Forskjellen mellom Gud og mennesker eksisterer ikke. For trosbevegelsen er dette et viktig element i forklaringen om at alle mennesker kan utrette det samme som Jesus fordi alle kristne er gjenfødt til den samme guddommelige naturen. Dermed blir heller ingenting umulig for kristne.¹⁴¹

Synet på at Gud valgte ut noen ledere ble forsterket med innflytelsen av den ny-karismatiske bølgen og Livets Ord. Den guddommelige makten lå «bare» hos lederskapet fordi de sto nærmere Gud, og «bare» de hadde en forrang til å utføre Guds plan for menigheten. Enkelt forklart ved å sitere Skottenes: «*Gud er*

¹³⁷ Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 87–88.

¹³⁸ Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, 9.

¹³⁹ Sannes, 79; Sannes, 93.No Reference

¹⁴⁰ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 85–86.

¹⁴¹ Sannes, *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeliggjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*, 93; Skottene, «Herlighet uten kors? 'Trosbevegelsens' grunnlagstenkning i lys av Martin Luthers theologia crucis», 49–50.

menneskeligjort og mennesket guddommeliggjort» og «guddommelig tillit til menneske selv». Ved å implementere et teokrati, tilrettelegges det for en sterk hierarkisk organisering. Noen få er øverst i hierarkiet og har sin egen lille gruppe, mens resten av forsamlingen er uvitende om hva som skjer i den innerste sirkelen.¹⁴² Hierarkiet kommer til uttrykk i teorien *authority ranking model*. Den sterke posisjonen fra ny-karismatikken, Livets ord og trosbevegelsen, styrker grunnlaget for den hierarkiske og autoritære ledelsesmodellen. Etersom Åsa og Helge ble pastorer og ledere, preget nevnte ledelsesmodell menigheten i økende grad mot hendelsene i 2004.

Et annet viktig eksempel er å se på Åsa sin fremtredende rolle som leder. Hennes rolle beskrives i intervjuene av de 13 informantene i IPS-rapporten.¹⁴³ Åsa hadde en evne til å trekke til seg mennesker og overtale dem til å flytte til Knutby. Mange forlot sine kjente omgivelser til fordel for Knutby Filadelfia. Dette kommer til syne i historikken til Åsa før hun ankom Knutby, men også i intervjuene med informantene fra IPS-rapporten.¹⁴⁴ På en måte kan møtene som Åsa hadde med menneskene knyttes opp til *identity jolt*. Hun skapte et mønsterskifte fordi hun påvirket livene til menneskene og økte medlemstallene i Knutby Filadelfia. Mitt hovedargument for at dette skjer er nevnte mønsterskifte som dreier seg om Åsas påvirkende rolle overfor menneskers vilje til å flytte. Informantene fortalte at ønsket om å tilfredsstille Åsa sine behov var gjeldende til enhver tid, uavhengig om menigheten var samlet til gudstjeneste, i husgruppene eller i hjemmene.¹⁴⁵

For å forstå mer om hvordan autoritet ble forankret og utøvd, kan vi se på Helges og Åsas ulike arbeidsmåter som pastorer. Åsa fokuserte på at menigheten skulle forstå tankene til Jesus. Hennes bibelske tilnærming havner da innunder *Mystical Christianity* der Den Hellige Ånd (DHÅ) er mer vektlagt enn Faderen og Sønnen. Åsa brukte ikke DHÅ slik Woodhead beskriver *Mystical Christianity*, men rettet et fokus mot det mystiske. Hun fremmet et syn om at folk skulle få en indre opplevelse av tankene til Jesus. Denne indre erfaringen er i tråd med den ny-karismatikken som

¹⁴² Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 189–90.

¹⁴³ Josefson og Wahlström, 186.

¹⁴⁴ Josefson og Wahlström, 188–89.

¹⁴⁵ Josefson og Wahlström, 187–90.

kom inn i Knutby-menigheten. Helge var motsatt av Åsa. Han var mer opptatt av å bruke Bibelen i prekenene sine for å underbygge hans egen teologi (jfr. Kristi brud). Sånn sett kan vi kanskje si at Helge var noe mer preget av *Biblical Christianity*, men med en nokså selektiv tilnærming til bibeltekster. Det var lite motstand og spørsmål fra menigheten rundt den teologien som lederskapet utformet. Tiltroen og overbevisningen om ledelsens kunnskap og lederevner ga mening for menigheten.

5.5 Pinsebevegelsen i Sverige etter 2004

En umiddelbar reaksjon etter drapet og drapsforsøket i Knutby i januar 2004, var tilstedeværelse fra ledelsen i pinsebevegelsen i Sverige. De ønsket å plassere en utenforstående pastor for å vite mer om hva som skjedde i menigheten. Ledelsen avfeide forslaget og fortsatte med de pastorene som allerede var i menigheten.¹⁴⁶ Den svenske pinsebevegelsen hevdet ifølge Nilsson, at de var bekymret for utviklingen i Knutby Filadelfia og ryktene om Åsa Waldau som øverste leder i menighetens hierarki.¹⁴⁷

Selv om Knutby Filadelfia avfeide forslaget om en ny pastor, skjedde det en endring i organiseringen av alle pinsemenighetene i Sverige. Fra å være et nettverk av flere selvstendige menigheter ble trossamfunnet Pingst – Fria församlinger i samverkan (PFFS) dannet. Det er usikkert om alt det som skjedde i Knutby Filadelfia spilte en nøkkelrolle for denne endringen. Men det er gode grunner til å anta at hendelsene var en av flere utløsende faktorer for de endringene som skjedde på sentralt hold i den svenske pinsebevegelsen. Ved å danne en nasjonal organisasjon var det: 1) lettere for menighetene å stå sterkere sammen i møte med samfunnet, og 2) et tydeligere bilde på hvem og hvilke menigheter som representerte Pingst. En slik samling av menighetene var en parallell til hvordan menigheter i andre nordiske land

¹⁴⁶ «Knutby: Farlig sekt», TV, *Dagsrevyen*, 2. februar 2004, <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA21103304/avspiller>.

¹⁴⁷ Nilsson, «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation», 78.

var organisert.¹⁴⁸ Opprettelsen av Pingst skjedde i løpet av mai 2004 etter et ekstra rådsmøte i den svenske pinsebevegelsen.¹⁴⁹

Denne endringen og samlingen av pinsemenighetene førte til en *jolt event/identity jolts*. Fra å ha en *authority ranking model* som ledelsesmodell, til en *communal sharing model*. Dette kan ses på som en kritikk mot den apostoliske ledelsesmodellen som ny-karismatikken og trosbevegelsen var preget av.

Etableringen av Pingst skjedde med baktanke om å samle menighetene til en enhet der alle medlemmene skulle behandles likt. Denne enhetstanken ble da lettere å oppnå når menighetene fikk en samlet teologi gjennom dokumentet *Bibelsyn og bibelbruk – Trons Hemlighet, vägledning i den kristna trons grunder*. Dokumentet kom i 2005 med mange forfattere/teologer, deriblant Peter Halldorf og Ulrik Josefsson.¹⁵⁰ I dokumentet står det tydelig skrevet om hvordan Bibelen skal brukes og leses: «Först som sist: Läs allt i biblen i ljuset av Jesus Kristus, vem han är, vad han gjort och vad han vill varje människa.»¹⁵¹ Dokumentet presiserer at pinsebevegelsen i Sverige skal forholde seg til Bibelen som øverste makt i alle teologiske spørsmål. Og at Bibelen skal leses i lys av Jesus og evangeliene.¹⁵²

5.6 Oppsummering av analysen

I dette kapitlet har jeg brukt nøkkelordene: Bibelbruk, utøvelse av lederskap, hengivenhet og lojalitet og autoritet for å analysere datamaterialene.

Bibelbruk i Knutby Filadelfia var opprinnelig i tråd med den klassiske pentekostale bevegelsen (første bølge). Pastorene Åsa Waldau og Helge Fossmo brukte Bibelen på ulike måter. Åsa la vekt på å kjenne til tankene til Jesus, mens Helge Fossmo brukte Bibelen hyppig og siterte fra ulike skriftsteder for å underbygge sin troverdighet som pastor og leder. Egen tolkning av Bibelen (jfr. Kristi brud) og

¹⁴⁸ Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 118; Moberg og Skjoldli, 146–47.

¹⁴⁹ «Vår historia»; Moberg og Skjoldli, *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 146.

¹⁵⁰ Dan Salomonsson, red., *Bibelsyn & bibelbruk* (Avesta, Sverige: Pingst och Bokförlaget Libris, 2005), 8, https://www.pingst.se/wp-content/uploads/2021/12/Bibelsyn_TransHemlighet.pdf.

¹⁵¹ Salomonsson, 38.

¹⁵² Salomonsson, 38.

fremhevelse av Den Hellige Ånd (*Mystical Christianity*) viser at menigheten ble påvirket av den ny-karismatiske bevegelsen. De indre erfaringene ble grobunn for menighetens virksomhet. Trosbevegelsen og Hagin's lære om menneskeliggjøring av Jesus og guddommeliggjøring av menneske preget også menigheten.

Utøvelsen av lederskapet i Knutby-menigheten bar preg av innflytelse fra Livets Ord. Både Kim Wincent og andre i menigheten har gått på Bibelskolen til Livets Ord. Menighetsstrukturen forandret seg fra å ha embetstjenere/eldsteråd til å bli et teokratisk styre hvor lederne fikk sin makt fra Gud og sto over menigheten. Åsas og Helges ankomst styrket strukturen som lignet en plog/pyramide (Figur 1). Åsa var på toppen og hun hadde en liten kjerne av ledere rundt seg som styrte menigheten. Bare den innerste kjernen visste om hennes rolle som Kristi brud.

Hengivenhet og lojalitet viser til den tilliten som menigheten hadde til lederne. Etableringen av hierarkiet og teokratiet skjedde gjennom påvirkningen av ny-karismatikken og *Mystical Christianity*. Informantene i IPS-rapporten fortalte om hvordan ledelsen fikk en total kontroll over medlemmene. Sosial kontroll ble gjeldende for lederkulturen.

Autoriteten til lederskapet var en viktig faktor for å få en hengiven og lojal menighet. Kims ankomst til menigheten viser til en tydelig *jolt event* hvor ledelsesstrukturen forandrer seg til et mer teokratisk styre, noe som også ble styrket ytterligere når Åsa og Helge kommer til menigheten. Åsa og Helge viste autoritet i sine prekener hvor de vektla ulike vinklinger i sin forkynnelse av Bibelen. *Authority ranking model* er synlig til stede i ledelsesstrukturen. Autoriteten og makten ga lederskapet mulighet til å fremme egne oppfatninger overfor menigheten.

6 Oppsummerende drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte de funnene jeg har gjort i analysen (kap.5) med hjelp av teorien (kap. 2).

Endre Stenes kronikk om Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) var utgangspunktet for denne oppgaven. Hovedtanken til Stene var å se på hvordan et lederskap kan påvirke en menighet. Kronikken og sammenligningen mellom NLM og Knutby viser til en lojalitet som gir lite rom for kritiske spørsmål og transparent lederstil. Problemstillingen min og målet for oppgaven er følgende; *Hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap praktisert i Knutby? Og underproblemstillingen: På hvilke grunnlag blir lederne i Knutby tilskrevet autoritet?*

Jeg bruker nøkkelordene fra analysen også i drøftingen for å gi en bedre oversikt når jeg skal sammenligne Knutby Filadelfia og NLM. Jeg har valgt å sette nøkkelordene utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet sammen fordi nøkkelordene innebærer ganske like observasjoner i drøftingen.

6.1 Bibelbruk

Ifølge historien om grunnleggelsen av Knutby Filadelfia og NLM hadde begge et tydelig og bevisst forhold til å bruke Bibelen i all forkynnelse og menighetsarbeid (jfr. *Biblical Christianity*).¹⁵³ Men på 1980-tallet med den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge), Kim Wincent, Livets Ord, teokrati og *Mystical Christianity* gikk Knutby-menigheten i en ny retning. Teokratiet skapte en hierarkisk ledelsesmodell, spesielt med Åsa Waldau. Hvordan pastorene forsto og brukte Bibelen varierte dem imellom, og det var ingen tydelig enighet om hvordan Bibelen skulle brukes i menigheten (jfr. Helge Fossmo). NLM har holdt fast ved den lutherske bekjennelsen og Bibelen som rettesnor i forkynnelsen og menighetsarbeid.¹⁵⁴ Endringen i synet på Bibelens

¹⁵³ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 163; «Grunnregler for Norsk Luthersk Misjonssamband», 2018, 1, <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/nlms-grunnregler-vedtatt-gf-2018.pdf>.

¹⁵⁴ «Grunnregler for Norsk Luthersk Misjonssamband»; Woodhead, *Christianity: A Very Short Introduction*, 67.

troverdighet og autoritet påpeker også Stene som en vesentlig forskjell mellom Knutby og NLM. Derfor er sammenligningsgrunnlaget med Knutby-menigheten på dette punktet ikke relevant.

Med en forankring i det Woodhead beskriver som *Biblical Christianity* og den lutherske bekjennelse opplever flere aktive medlemmer noen utfordringer knyttet til teologien i NLM. Et eksempel er debatten om kvinners plass i organisasjonen. Kvinnelig stemmerett kom i 1997¹⁵⁵, men kvinnelig deltakelse i misjonsarbeidet er det fortsatt diskusjoner og skrivelser om, senest i nyeste Utsyn (magasin fra NLM) med bl.a. Mai Brit Vegge.¹⁵⁶ Det handler om tjenestedelingsprinsipp, hodestruktur og underordning (1.Tim.2:12; 1.Kor.11:1-11; Ef. 5:12ff) hvor menn og kvinner blir tillagt ulike egenskaper og evner, og med dette tildeles ulik plass i organisasjonens struktur (jfr. *Sammen i tjeneste*).¹⁵⁷ Prinsippet har bydd på opphetede debatter rundt teologien bak tjenestedelingen, hodestrukturen og underordningen. De firedelte innleggene av Ivar Vegge (lærer ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole, eies av NLM) peker nettopp på problematikken bak den teologiske begrunnelsen.¹⁵⁸ I forlengelse av innleggene til Ivar Vegge og uttalelsene fra Mai Brit Vegge, har ekteparet fremmet et ønske om en dialog rundt teologien og holdningen som setter et skille mellom kjønnene. Denne debatten og den teologiske tolkningen skaper også et skille innenfor lutherdommen (det allmenne prestedømme) og *Biblical Christianity* sammenlignet med for eksempel Det Norske Misjonsselskap (NMS). I NMS har kvinner hatt stemmerett i over 100 år, og kvinnelig åndelig lederskap aksepteres både på misjonsmarken og i Norge.¹⁵⁹

¹⁵⁵ «Misjonssambandet skriver kvinnehistorie».

¹⁵⁶ «Skal det være full likestilling i Misjonssambandet?», *Utsyn*, juli 2023.

¹⁵⁷ «Sammen i tjeneste», 4–7.

¹⁵⁸ «Misjonssambandet og kvinner: Hvor mye vil NLM ofre teologisk?», *Dagen*, 29. juni 2022, <https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-hvor-mye-vil-nlm-ofre-teologisk/>; «Misjonssambandet og kvinner: 'Underordning' med duft av 'uforskyldte lidelser'», *Dagen*, 1. juli 2022, <https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-underordning-med-duft-av-uforskyldte-lidelser/>; «Misjonssambandet og kvinner: Underordning 'for at menn kan vinnes'», *Dagen*, 2. juli 2022, <https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-underordning-for-at-menn-kan-vinnes/>; «Misjonssambandet og kvinner: Når 'underordning' transformeres i lys av Kristus-erfaringen», *Dagen*, 3. juli 2022, <https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-nar-underordning-transformeres-i-lys-av-kristus-erfaringen/>.

¹⁵⁹ «NMS' grunnregler og vedtekter vedtatt av NMS generalforsamling juni 2017», juni 2017, 3, <https://nms.no/wp-content/uploads/2017/09/NMS-Grunnregler-og-vedtekter-2017.pdf>.

Denne debatten utfordrer nødvendigvis ikke forankringen av autoritet i Bibelen og at Bibelen er rettesnor, men handler mer om *hvordan og hva* i Bibelen skal være autoritet på et gitt område.

6.2 Utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet

Etter å ha undersøkt hvordan utøvelse av lederskap, hengivenhet, lojalitet og autoritet framkommer i datamaterialet mitt, har jeg beskrevet hvordan dette endret ledelsesstrukturen i Knutby. Teokrati og hierarki spilte en viktig rolle for at lederskapet fikk autoritet og en hengiven menighet som viste lojalitet til alt som lederskapet sa og gjorde. Her trekker Stene inn noen likheter mellom Knutby-menigheten og NLM. Han skriver om egen oppfattelse av lojaliteten blant «misjonsfolket» som viser en nesten fraværende kritikk av ledelsen. Noe av bakgrunnen for Stenes kritikk er ledelsens behandling av varslingssaker i organisasjonen, som han mener er mangelfull.

Den hierarkiske formen i Knutby-menigheten har også NLM, men det er viktig å si at organiseringen i NLM er totalt annerledes. Knutby-menigheten hadde en liten ledergruppe på toppen, mens NLM er demokratisk oppbygd med et tydelig organisasjonskart.¹⁶⁰ I tillegg har NLM betydelig flere medlemmer enn Knutby Filadelfia (103 pr 2003 i Knutby¹⁶¹ mot 50000 pr 2017 i NLM¹⁶²). I NLM kan allikevel ting skje utenfor og på siden av de formelle organisatoriske linjene som kan skape reaksjoner. Et eksempel på dette er avgangen til tidligere generalsekretær Øyvind Åsland. Åsland ble sagt opp som generalsekretær mai 2022¹⁶³, og med det fulgte en

¹⁶⁰ «Vår organisering», Norsk Luthersk Misjonssamband, 2023, <https://www.nlm.no/om-oss2/var-organisering/>.

¹⁶¹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 184.

¹⁶² «Norsk Luthersk Misjonssamband».

¹⁶³ «Ferdig som generalsekretær», Norsk Luthersk Misjonssamband, 10. mai 2022, <https://www.nlm.no/aktuelt/nyheter/2022/05/ferdig-som-generalsekretar/>; «Øyvind Åsland ferdig som generalsekretær i NLM», *Dagen*, 10. mai 2022, <https://www.dagen.no/nyheter/ferdig-som-generalsekretar/>; «Øyvind Åsland slutter som generalsekretær i Misjonssambandet», *Vårt Land*, 10. mai 2022, <https://www.vl.no/religion/2022/05/10/oyvind-asland-slutter-som-generalsekretar-i-misjonssambandet/>.

tid med skrivelser fra flere om Hovedstyrets beslutning om å avsette Åsland.¹⁶⁴ Juni i år fikk Åsland fornyet tillit og ny rolle av Hovedstyret. Dette skapte ny debatt hvor mange stilte spørsmål til hvorfor dette skjedde når flere av varslings sakene handlet indirekte eller direkte om Åsland som generalsekretær.¹⁶⁵ Disse reaksjonene tyder på at flere opplevde en lite åpen lederstruktur i organisasjonen.

Demokratiet i NLM gir grasrota/«misjonsfolket» stemmerett og de kan i prinsippet derfor uttale seg fritt til lederne. Altså nedenfra og opp, og ikke motsatt slik det var med det teokratiske og hierarkiske styre i Knutby. Det dreier seg om to motsatte teologiske forankringer av makt. Det er ikke bestemte åndelige kvaliteter eller en spesiell synlig nærhet til Gud som gir medlemmene medbestemmelsesrett i NLM, men det å være en kristen i seg selv og medlem i organisasjonen. Samme prinsipp kan knyttes opp til *communal sharing model* hvor enhetstanken og tanken om lik og gjensidig respekt blant medlemmene i en gruppe er målet. Modellen kan også innebære at noen få har mer lederansvar. Den demokratiske strukturen i NLM er tydelig forankret nedenfra. Arven etter lekmannsbevegelsen står sterkt i NLM der grasrota har makt og mulighet til å være kritisk samt stille spørsmål til den sentrale ledelsen der det skulle være nødvendig.¹⁶⁶ Med dette er både den teologiske forankringen av ledelse og organisasjonsmodellen i NLM svært forskjellig fra den i Knutby-menigheten.

Gjennom de siste 20-30 årene har flere norske misjonsorganisasjoner gått gjennom en prosess hvor organisasjonene har etablert egne trossamfunn. Lerheim har vist

¹⁶⁴ «Amatørmessig av NLM», *Dagen*, 12. mai 2022, <https://www.dagen.no/meninger/amatormessig-av-nlm/>; «Endre Stene kritiserer NLM etter Åsland-avgangen: – Uryddig på gjenkjennbart vis», *Dagen*, 10. mai 2022, <https://www.dagen.no/nyheter/endre-stene-kritisk-til-hovedstyrets-prosess-uryddig-pa-gjenkjennbart-vis/>; «Et kikk i bakspeilet på vei framover», *Dagen*, 19. mai 2022, <https://www.dagen.no/meninger/et-kikk-i-bakspeilet-pa-vei-framover/>; «Slik reagerer NLM-ere på Øyvind Åslands avgang», *Dagen*, 11. mai 2022, <https://www.dagen.no/nyheter/slik-reagerer-nlm-ere-pa-oyvind-aslands-avgang/>.

¹⁶⁵ «Gikk brått av som generalsekretær – nå skal Øyvind Åsland få ny rolle», *Vårt Land*, 7. juni 2023, <https://www.vl.no/religion/2023/06/07/gikk-bratt-av-som-generalsekretaer-na-skal-oyvind-asland-fa-ny-rolle/>; «Dette sier hovedstyret om Åslands nye rolle», *Vårt Land*, 8. juni 2023, <https://www.vl.no/religion/2023/06/08/dette-sier-hovedstyret-om-aslands-nye-rolle/>; «Reagerer på ny rolle for tidligere generalsekretær – sier flere varsler står ubehandlet», 14. juni 2023, <https://www.vl.no/religion/2023/06/14/reagerer-pa-ny-rolle-for-tidligere-generalsekretaer-sier-flere-varsler-star-ubehandlet/>.

¹⁶⁶ «Lekmannsbevegelsen»; Birgitte Lerheim, «"Frå lekmannsforsamling til kyrkjelyd – endringar i kyrkjesyn og kyrkjepraksis i tre lutherske lekmannsorganisasjonar på 1990- og 2000-talet"», *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* 62, nr. 1 (2008): 24, <https://doi.org/10.48626/ntm.v62i1.4176>.

hvordan denne utviklingen startet nedenfra lokalt, og deretter har ført til endringer innad i organisasjonene. Det har ikke vært en toppstyrt utvikling som har blitt implementert ovenfra.¹⁶⁷ Det har ikke på forhånd vært definert hvilken plass og makt pastorer/ansatte forsamlingsledere skal ha i organisasjonene, selv om det er selvsagt at deres rolle springer ut fra den lokale forsamlingen/menigheten. Så selv om NLM opprettet et eget trossamfunn, har *Church Christianity* i økende grad preget etableringen av et lønnet «embete» til pastorer/forsamlingsledere som igjen har frivillige med seg i misjonsarbeidet.¹⁶⁸ Utviklingen og gjennomføringen av menighetsplanting kan ses på som en *jolt event*. Det dannes nye organisatoriske linjer innad i organisasjonen, og det stilles spørsmål til hvilken rolle den ansatte forsamlingslederen/pastoren skal ha.

Det apostoliske lederskapet eller suksesjon som Knutby og Den katolske kirken har, finnes ikke i NLM.¹⁶⁹ For Knutby-menigheten ble det apostoliske lederskapet utslagsgivende i negativ forstand som jeg analyserte i forrige kapittel. At organiseringen i NLM i økende grad kan beskrives som *Church Christianity* gjør at plassering og sentralisering av lederskapet kan leses som en *jolt event*. Mønsterskifte slår ikke likt ut slik det gjorde i Knutby da de endret lederstrukturen (jfr. teokrati). For NLM handler omorganiseringen om å styrke de lokale forsamlingene/menighetene i regionene i Norge.¹⁷⁰ I økende grad og i tråd med «kirkifiseringen» får NLM lokalt ansatte og ikke bare frivillige forsamlingsledere/pastorer. Det kan stilles spørsmål om makt forflyttes fra vanlige medlemmer til ansatte på en måte som kanskje ennå ikke har fått sin endelige organisasjons- og kommunikasjonsform.

I ettertid av Stenes kronikk har det blitt opprettet en nettside som tar for seg uroen i NLM. Dette er gjort på et privat initiativ av to personer som har tilknytning til organisasjonen. Nettsiden har tittelen «Hvorfor uro i NLM?»¹⁷¹. Stenes kronikk og

¹⁶⁷ Lerheim, «Frå lekmannsforsamling til kyrkjelyd – endringar i kyrkjesynt og kyrkjepraksis i tre lutherske lekmannsorganisasjonar på 1990- og 2000-talet», 36.

¹⁶⁸ Lerheim, 28–29.

¹⁶⁹ Josefson og Wahlström, «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby», 86; Peste, «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community», 219; «Den katolske kirke», i *Store norske leksikon*, 24. april 2023, https://snl.no/Den_katolske_kirke.

¹⁷⁰ «Norsk Luthersk Misjonssamband».

¹⁷¹ «Hvorforuro», Hvorfor uro i NLM?, 2022, <https://www.hvorforuro.no>.

andre lignende kronikker er samlet opp på nevnte nettside innenfor tidsrommet 2007-2023.¹⁷² Mitt store spørsmål i forlengelse av problemstilling til oppgaven med utgangspunkt i Stenes kronikk og andres skrivelser¹⁷³ er: hvorfor har ikke lederskapet i NLM tatt grep og fulgt opp på en åpen måte de ulike sakene som kronikkene/skrivene tar for seg?

Uavhengig av Stenes sammenligning med Knutby, er det flere fra grasrota som har fortalt om problematiske forhold til det sentrale lederskapet i NLM. Det kom frem i Stenes kronikk, og senere i andre skrivelser, at flere varslingssaker om dårlig behandling av medarbeidere/frivillige var levert til kontrollkomiteén. Kontrollkomiteén kom med en rapport desember 2020¹⁷⁴ som oppsummerer behandlingen av varslingssakene slik:

«Kontrollkomiteens arbeid har avdekket svakheter i behandlingen av varslinger. Varslingene har i noen saker vært gjenstand for manglende og tilfeldig behandling av hovedstyret.»¹⁷⁵

Til forskjell fra Knutby, har NLM et bedre utgangspunkt for å avdekke feil og mangler ved å ha en kontrollkomité som sørger for at reglementet blir fulgt. Selv om en organisasjon har et kontrollerende organ, garanterer det likevel ikke for at organisasjonen eller et fellesskap kan oppleve maktmisbruk og uro.

Lojalitet og hengivenhet i NLM kommer til uttrykk gjennom at «misjonsfolket» søker seg til fellesskapene/menighetene/forsamlingene som tilhører NLM. Medlemmene holder seg til organisasjonen fordi de har lokale fellesskap i sitt område.

Tilhørigheten begrunnes ikke lenger med kjente personer/«bautaer» (eks: Ludvig Hope, Carl Fredrik Wisløff, Øyvind Andersen osv.) som før var de tradisjonelle og sterke lederne/teologene i misjonsorganisasjonen. Den type autoritet som de store

¹⁷² «Tidslinjen 2007-2023», Hvorfor uro i NLM?, 2022, <https://www.hvorforuro.no/tidslinjen/>.

¹⁷³ Anders Dalene mfl., «Tid for oppgjør i NLM»; «NLM-veteran: Jeg skjemmes over behandlingen til medarbeidere»; «Mangeårig personalkonsulent i NLM sendte bekymringsmelding», *Vårt Land*, 5. september 2020, <https://www.vl.no/religion/mangearig-personalkonsulent-i-nlm-sendte-bekymringsmelding-1.1768696>; «Stene setter ord på forhold vi kjenner oss igjen i».

¹⁷⁴ «Varslingssaker Kontrollkomiteens vurderinger», 15. desember 2020, <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/div/rapport-fra-kontrollkomiteen-20201212.pdf>.

¹⁷⁵ «Varslingssaker Kontrollkomiteens vurderinger», 4.

lederne hadde før, er annerledes nå. Kanskje må autoriteten fortjenes mer enn at den tildeles noen få på grunn av sine egenskaper og bibelske tolkninger? Mest sannsynlig ligger svaret i at mennesker er mer opplyste og forventer noe annet fra organisasjonen i dag enn tidligere. Mange er lojale og hengivne til organisasjonen, fellesskapet og menneskene der, først og fremst fordi de er en del av en menighet/forsamling lokalt.

7 Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg brukt problemstillingen *hvordan og på hvilket grunnlag ble religiøst lederskap praktisert i Knutby?* Og underproblemstillingen *På hvilke grunnlag blir lederne i Knutby tilskrevet autoritet?*

Utgangspunktet for oppgaven var kronikken til Endre Stene som trakk frem likheter mellom lederskapet i Knutby og lederstilen i Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Målet med denne masteroppgaven er å belyse hvordan lederskapet i Knutby Filadelfia fikk makt og autoritet i menigheten. Gjennom kodings- og analysearbeidet har det dukket opp flere interessante funn som kan bidra til å kaste lys over utviklingen av det religiøse lederskapet i Knutby.

Inntoget av ny-karismatikken preget av Livets Ord, teokrati og Kim Wincent var utslagsgivende for Knutby Filadelfia og kan leses som en *jolt event*. Selv om det var protester fra menighetens eldste mot denne utviklingen, og at flere av dem dro fra menigheten pga forandringen, er det lite i datamaterialet som kan informere oss om hva menigheten i sin helhet tenkte om endringen.

Teokratiet fikk et enda sterkere fotfeste da Åsa Waldau og Helge Fossmo kom til Knutby-menigheten. Menigheten bar preg av å være delt inn i et A-lag og et B-lag med hemmelighold og mangel på informasjonsflyt. Et eksempel på dette er hvordan Helge utnevnte Åsa som Kristi brud. Utnevnelsen og bryllupet mellom Åsa og Helge (Jesu stedfortreder) var bare kjent i den innerste ledersirkelen.

I *Entusiastisk kristendom och fanatism i Knutby (2021)* fra Instituttet for Pentekostale studier (IPS) kommer det frem i intervjuene hvordan lederskapet fikk et maktovertak over menigheten. Informantene forteller om et lederskap som hadde total kontroll over medlemmenes liv, både i og utenfor menigheten. Ledelsen var formet som en pyramide med Åsa på topp. Det var henne og de nærmeste lederne som hadde menigheten i sin hule hånd. Den hierarkiske fordelingen av makt styrket maktforholdene ytterligere for de få lederne på toppen. En slik ledelsesmodell er lite transparent, noe som også Stene påpeker i sin kronikk.

Ved å analysere disse hendelsene i lys av teori har jeg konkludert med følgende: Knutby Filadelfia kan fra begynnelsen leses som preget av Bartos' beskrivelse av den karismatiske bevegelsens andre bølge. For menigheten, og bevegelsen for øvrig, var erfaringen av Den Hellige Ånd viktig og dette åpnet for å inkludere alle. Forankring av makt og autoritet kom nedenfra hvor eldsterådet var demokratisk valgt av menigheten fordi alle hadde medbestemmelsesrett. En slik demokratisk figur er i tråd med den pentekostale tanken om at alle er like framfor Gud. Menigheten var preget av både *Biblical Christianity* og *Mystical Christianity* (jfr. Woodhead), men denne balansen forandret seg etter hvert.

Da den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge) kom til Knutby, førte det til et skifte i lokaliseringen av makt og autoritet i menigheten. Dette kan leses som en *jolt event* (jfr. Wellman). Teokrati og apostoliske lederskap i den forstand at lederne så på seg selv som Guds utvalgte og at de forsto sin utøvelse av lederrollen som en handling i Guds sted, med guddommelig autoritet. Denne ledelsesmodellen henter sin ideologi fra trosbevegelsen og Kenneth E. Hagins tanke om at mennesket guddommeliggjøres. Trosbevegelsen påvirket Ulf Ekman og Livets Ord, som igjen påvirket Kim Wincent. Kim tok med seg tankegodset til Knutby som nyansatt pastor i 1985. I datamaterialet mitt kommer det fram at noen var for endringen, og mange av de eldste var imot. Sistnevnte forlot menigheten i protest, mens de som hadde gått på bibelskolen til Livets Ord og var positive til denne endringen, ble værende. Det kommer ikke tydelig frem i dataene hvor langt tidsspenn endringene foregikk over, men mye tyder på at endringene skjedde raskt ved ankomsten til Kim.

Da Knutby Filadelfia ble grunnlagt kan menigheten kobles opp til *Biblical Christianity* som er en av Woodheads tre typologier for lokalisering av kirkelig makt og autoritet. Lokalisering av makt i den protestantiske retningen som den pentekostale bevegelsen er en del av, tildeles alle ut ifra Luthers forståelse av det allmenne prestedømme. Dermed henger de tidlige utgavene av den karismatiske bevegelsen og *Biblical Christianity* sammen når det gjelder demokratisk forankring nedenfra og en inkluderende praksis. Samtidig var menigheten i kraft av å være pentekostal fra starten av preget av *Mystical Christianity*: Tungetale og åndelige erfaringer sto sentralt. Men balansen mellom det bibelske og det mystiske var en annen en senere.

Ny-karismatikkens inntreden til Knutby forandret lokaliseringen av makt og autoritet – teokrati og apostolisk lederskap endret maktfordelingen. Menigheten ble i økende grad preget av det Woodhead beskriver i sin tredje typologi, nemlig *Mystical Christianity*. Erfaring av Den Hellige Ånd er sentral i *Mystical Christianity*. Denne erfaringen kan brukes for å skaffe seg makt når ikke det skjer en korrigerende nedre forankring i demokratiet eller utenfra i form av at det som skjer, prøves på Bibelen. Maktendringen på 1980-tallet med Kim viser at *Mystical Christianity* styrket ledelsens makt og autoritet i forlengelse av teokratiet og det apostoliske lederskapet. Autoriteten var ikke lenger forankret nedenfra, men ovenfra hvor en liten gruppe anså seg selv som Guds utvalgte og kontrollerte menigheten derifra.

Teorien om den klassiske pentekostale bevegelsen og *Biblical Christianity* henger sammen med Wellmans lederteori om *communal sharing model*. Menighetens utgangspunkt var lik respekt og lik behandling av alle slik det er i *communal sharing model*. Menigheten hadde en demokratisk struktur hvor medlemmene valgte eldsterådet. Som en følge av teokratiet, det apostoliske lederskapet og *Mystical Christianity* ble lederstrukturen forandret. *Authority ranking model* ble den nye strukturen hvor modellen legger til grunn at autoriteten ble flyttet til de øverste lederne.

Helges utnevning av Åsa som Kristi brud, satte henne på toppen av den hierarkiske strukturen. Alt av autoritet var tillagt den innerste sirkelen av ledere og bare de visste om alt som skjedde i menigheten (jf. bryllupet mellom Kristi brud og Helge som Jesu stedfortreder). *Authority ranking model* forklarer at makten plasseres øverst i hierarkiet, og ledelsen får all makt og autoritet over menigheten. Medlemmene stilte ikke spørsmål til endringen. Slik jeg leser datamaterialet gjorde menigheten det som ledelsen ga beskjed om. Omfanget av lederskapets autoritære makt kommer frem i utsagnene til informantene i IPS-rapporten. Demokratiske strukturer var fraværende, og menigheten ble stående igjen uten noen medbestemmelse i menighetsarbeidet. For dem gikk menighetslivet til å tilfredsstille lederskapets behov i form av sosial kontroll og at menigheten var underdanige overfor lederskapet.

Fenomenet *jolt event* fra Wellmans leder- og relasjonsteori bidrar til å forstå endringene som skjedde i Knutby Filadelfia. Med mønsterskiftet fra den karismatiske

bevegelsen (andre bølge) til den ny-karismatiske bevegelsen (tredje bølge) forandret strukturen seg for hvem som hadde makt i menigheten. Innføringen av teokrati og apostolisk lederskap var en radikal endring fra den mer demokratisk pregede modellen som hadde vært i Knutby fra grunnleggelsen av. Den samme radikale endringen finnes også i endringen av balansen mellom *Biblical Christianity* og *Mystical Christianity*. Bibelen som felleseie og tanken om at Bibelen kan korrigere mystiske erfaringer svekkes.

Selv om alle kan oppleve og erfare Den Hellige Ånd personlig i den pentekostale tankegangen, var ikke dette tilfelle i Knutby. Her var det grader av erfaring, og ledelsen så på seg selv som guddommeliggjorte med direkte tilgang til Guds vilje. Lederskapet tok full kontroll over det religiøse- og hverdagslivet. Dermed skjedde det en *jolt event* at lederskapet tok totalt over for det religiøse innholdet i menigheten samt kontroll over medlemmenes liv utenfor gudstjenestene/møtene. Også endringen av lokalisering av makt i menigheten var en *jolt event*. Menigheten var vant med et demokrati i *communal sharing model*. Men når ny-karismatikken, teokratiet, apostolisk lederskap, Livets Ord og Kim fikk dominere menighetens religiøse retning, ble *authority ranking model* den dominerende modellen. *Authority ranking model* ble rendyrket i den forstand at menigheten ikke hadde noe å stille opp med mot ledelsen. Og mest sannsynlig ble det ikke stilt kritiske spørsmål til hvordan ledelsen utøvde sine roller. Som et resultat av mønsterskiftene ble menigheten hengiven og lojale overfor lederskapet. Ledelsen hadde all makt og menigheten var tilbøyelig for det som lederne måtte komme med.

Pinsebevegelsen i Sverige endret seg drastisk etter hendelsene i Knutby januar 2004. Allerede samme år dannes trossamfunnet Pingst. Pingst ble til for å forene alle de pentekostale menighetene i Sverige til en enhet (jf. dokumentet *Bibelsyn og bibelbruk – Trons Hemlighet, vägledning i den kristna trons grunder*). Dette er også en *jolt event* som presiserer viktigheten av demokrati og lik respekt (*communal sharing model*) i alle menigheter. I tillegg til demokrati i menighetene, tydeliggjør dokumentet at Jesus og Bibelen er grunnlaget for all forkynnelse og menighetsarbeid.

Til slutt vil jeg trekke fram det som sporet meg til å jobbe med denne problematikken. Stenes sammenligning mellom Knutby og NLM har store ulikheter, men samtidig noen fellestrekk. Det åndelige perspektivet og bibelbruken er svært forskjellig, og kan vanskelig være utgangspunkt for en sammenligning. Men opplevd utøvelse av lederskap i NLM har noen ørsmå likheter med Knutby, selv om ledelsesmodellen er forankret nedenfra. Mange opplever mangel på åpenhet og informasjon i NLM. Men til forskjell fra Knutby gir de uttrykk for dette i offentligheten. Endre Stene etterlyser en mer transparent lederstil hvor «misjonsfolket» kan komme med kritikk og at lederskapet kan håndtere tilbakemeldinger på en bærekraftig måte. Varslinger mot den sentrale ledelsen til kontrollkomitéen samt rapporten fra kontrollkomitéen tyder på at lederskapet på ulike nivå i organisasjonen har en jobb å gjøre for å ivareta varsleren på en forsvarlig måte.

Funnene i analysen viser at kombinasjonen av *Mystical Christianity*, teokrati, apostolisk lederskap og trosbevegelsen/Livets Ord fikk prege Knutby-menigheten ved at en liten ledergruppe satt med all makt og autoritet. Et viktig poeng for at lederskapet fikk «fritt spillerom» ligger i en relativt uorganisert pinsebevegelse i Sverige som på nasjonalt plan ikke hadde tydelige retningslinjer for teologisk innhold og beskrivelse av lederskapets rolle overfor en menighet. I ettertid kan vi se at drapet og drapsforsøket januar 2004 førte til at pinsebevegelsen etablerte Pingst (mai 2004) som et samlende og organisert organ over de ulike pinsemenighetene. Dokumentet *Bibelsyn og bibelbruk – Trons Hemlighet, vägledning i den kristna trons grunder* bidrar også med å tydeliggjøre retningen som Pingst vil at menighetene skal ha.

8 Kildeliste

Litteratur

Astås, Reidar. *Kirke i vekst og virke*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2000.

Bartos, Emil. «The Three Waves of Spiritual Renewal of the Pentecostal-Charismatic Movement». *Review of Ecumenical Studies Sibiu* 7, nr. 1 (2015): 20–42.
<https://doi.org/10.1515/ress-2015-0003>.

Bengtsson, Mariette. «How to plan and perform a qualitative study using content analysis». *NursingPlus Open* 2 (2016): 8–14.

Bibelen. Bibelselskapet, 2011.

Borgen, Peder, og Brynjar Haraldsø. *Kristne kirker og trossamfunn*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 1993.

Dalehaug, Sigmund. «'Det som begynte så bra ...' Medlemmenes opplevelse av kulturen i menighet med en sterk karismatiske leder». Masteroppgave, MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn, 2019.

Frisk, Liselotte. «Knutby Filadelfia: A Schismatic New Religious Movement Within the Pentecostal Context». I *Charismatic Christianity in Finland, Norway, and Sweden Case Studies in Historical and Contemporary Developments*, 21. Palgrave Macmillan US, 2018.

Hjelle, Sunniva Salem. «Karisma Kontroll Knutby». Masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2013.

Josefson, Ulrik, og Magnus Wahlström, red. «Entusiastisk kristendom og fanatisme i Knutby». Institutet för Penakostala Studier 2021, 2021.

Lerheim, Birgitte. «"Frå lekmannsforsamling til kyrkjelyd – endringar i kyrkjesyn og kyrkjepraksis i tre lutherske lekmannsorganisasjonar på 1990- og 2000-talet"». *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* 62, nr. 1 (2008): 22–42.
<https://doi.org/10.48626/ntm.v62i1.4176>.

Lundgren, Eva. «Knutby: 'Dödskulden på Dödsullen'». *Kirke & kultur* 112, nr. 3 (31. juli 2007): 219–46. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3002-2007-03-02>.

———. *Knutby-koden*. Gyldendal Norsk Forlag, 2008.

Moberg, Jessica, og Jane Skjoldli, red. *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden: Case Studies in Historical and Contemporary Developments*. Springer International Publishing AG, 2018.

Nilsson, Sanja. «Performing Perfectly - Presentations of Childhood in Knutby Filadelfia before and After the Dissolution of the Congregation». University of Gothenburg, 2019.

Peste, Jonathan. «Murder in Knutby: Charisma, Eroticism, and Violence in a Swedish Pentecostal Community». I *Violence and New Religious Movements*, 217–30. Oxford Academic, 2011. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199735631.003.0010>.

Salomonsen, Jone. «Faith with a Licence to Kill? God Unmediated by Moral Law in Knutby, Sweden». *Tidsskrift for Kjønnforskning*, nr. 1–2 (2006): 68–85.

Utsyn. «Skal det være full likestilling i Misjonssambandet?» juli 2023.

Wellman, Ned. «Authority or Community? A Relational Models Theory of Group-Level Leadership Emergence». *Academy of Management Review* 42, nr. 4 (7. april 2017): 596–617. <https://doi.org/10.5465/amr.2015.0375>.

Woodhead, Linda. *Christianity: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2004.

Nettreferanser

Academia. «Emil Bartos», 2022. Hentet 02.06.2023

<https://unibuc.academia.edu/EBartos>.

Anders Dalene, Juel Østereng, Helene Sinnes og Bjarte Tidemann Andersen, og Janne og Manus Gillebo. «Tid for oppgjør i NLM», 28. september 2020. Hentet 28.06.2023

<https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-09-28/Tid-for-oppgjør-i-NLM-938137.html>.

«andre Vatikankonsil». I *Store norske leksikon*, 29. desember 2020. Hentet 27.06.2023

https://snl.no/andre_Vatikankonsil.

«Apostolisk suksesjon». I *Store norske leksikon*, 28. november 2022. Hentet 08.07.2023

https://snl.no/apostolisk_suksesjon.

BBC. «Pentecostalism», 2. juli 2009. Hentet 14.06.2023

https://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/pentecostal_1.shtml.

Dagen. «Amatørmessig av NLM». 12. mai 2022. Hentet 04.08.2023

<https://www.dagen.no/meninger/amatormessig-av-nlm/>.

Dagen. «Det idealiserte fellesskapets farer». 18. august 2020. Hentet 07.07.2023

<https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-08-18/Det-idealisererte-fellesskapets-farer-924768.html>.

Dagen. «Endre Stene kritiserer NLM etter Åsland-avgangen: – Uryddig på gjenkjennbart vis». 10. mai 2022. Hentet 04.08.2023

<https://www.dagen.no/nyheter/endre-stene-kritisk-til-hovedstyrets-prosess-uryddig-pa-gjenkjennbart-vis/>.

Dagen. «Et kikk i bakspeilet på vei framover». 19. mai 2022. Hentet 04.08.2023
<https://www.dagen.no/meninger/et-kikk-i-bakspeilet-pa-vei-framover/>.

Dagen. «Lærdommer fra Knutby». 29. juli 2020. Hentet 28.07.2023
<https://www.dagen.no/meninger/debatt/2020-07-29/Lærdommer-fra-Knutby-918187.html>.

Dagen. «Misjonssambandet og kvinner: Hvor mye vil NLM ofre teologisk?» 29. juni 2022. Hentet 29.07.2023
<https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-hvor-mye-vil-nlm-ofre-teologisk/>.

Dagen. «Misjonssambandet og kvinner: Når 'underordning' transformeres i lys av Kristus-erfaringen». 3. juli 2022. Hentet 29.07.2023
<https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-nar-underordning-transformeres-i-lys-av-kristus-erfaringen/>.

Dagen. «Misjonssambandet og kvinner: Underordning 'for at menn kan vinnes'». 2. juli 2022. Hentet 29.07.2023
<https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-underordning-for-at-menn-kan-vinnes/>.

Dagen. «Misjonssambandet og kvinner: 'Underordning' med duft av 'uforskyldte lidelser'». 1. juli 2022. Hentet 29.07.2023
<https://www.dagen.no/meninger/misjonssambandet-og-kvinner-underordning-med-duft-av-uforskyldte-lidelser/>.

Dagen. «Misjonssambandet skriver kvinnehistorie». 18. juni 2016. Hentet 29.07.2023
<https://www.vl.no/nyheter/2016/06/18/misjonssambandet-skriver-kvinnehistorie/>.

Dagen. «NLM åpner for kvinner i sentralstyret». 7. juli 2022. Hentet 18.06.2023
<https://www.dagen.no/nyheter/stemmer-over-utsettelse-av-vedtak-om-kvinner-i-styret/>.

Dagen. «NLM-ledelsen og sannhet». 28. juni 2011. Hentet 12.07.2023
<https://www.e-pages.dk/dagennorge/2353/19/?query=sunde+pedersen>.

Dagen. «Ny Knutby-rapport avslører: Den svenske pinsebevegelsen manglet sterke ledere». 8. juli 2021. Hentet 16.06.2023
<https://www.dagen.no/nyheter/ny-knutby-rapport-avslorer-pinsebevegelsen-manglet-sterke-ledere/>.

Dagen. «Slik reagerer NLM-ere på Øyvind Åslands avgang». 11. mai 2022. Hentet 04.08.2023
<https://www.dagen.no/nyheter/slik-reagerer-nlm-ere-pa-oyvind-aslands-avgang/>.

Dagen. «Stort ja til trossamfunn». 10. juli 2015. Hentet 28.07.2023
<https://www.dagen.no/nyheter/stort-ja-til-trossamfunn/>.

Dagen. «Øyvind Åsland ferdig som generalsekretær i NLM». 10. mai 2022. Hentet 04.08.2023
<https://www.dagen.no/nyheter/ferdig-som-generalsekretaer/>.

«Den karismatiske bevegelsen». I *Store norske leksikon*, 15. juli 2020. Hentet 25.07.2023
https://snl.no/den_karismatiske_bevegelse.

«Den katolske kirke». I *Store norske leksikon*, 24. april 2023. Hentet 30.07.2023
https://snl.no/Den_katolske_kirke.

«det allmenne prestedømme». I *Store norske leksikon*, 22. juli 2020. Hentet 11.08.2023
https://snl.no/det_alminnelige_prestedomme.

Dyrdal, Asbjørn. «Kommentar: Religiøs organisering og maktmisbruk». forskning.no, 12. august 2004. Hentet 02.06.2023
<https://forskning.no/kommentar-religionshistorie/kommentar-religios-organisering-og-maktmisbruk/1185868>.

Forskning for forskerspirer. «Innholdsanalyse: Still spørsmål til teksten», 2018.

Hentet 02.06.2023

<https://holbergprisen.gitbook.io/forskning-for-forskerspirer/kap-4/kap-4-4/kap-4-5>.

Gravaas, Hans Aage. «Kristelig nepotisme?» Vårt Land, 27. juni 2013. Hentet

12.07.2023

<https://www.vl.no/meninger/verdidebatt/2013/06/27/kristelig-nepotisme/>.

«Grunnregler for Norsk Luthersk Misjonssamband», 2018. Hentet 16.07.2023

<https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/nlms-grunnregler-vedtatt-gf-2018.pdf>.

«Herlighetsteologi». I *Det Norske Akademis ordbok*. Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, 2022. Hentet 14.06.2023

<https://naob.no/ordbok/herlighetsteologi>.

Hvorfor uro i NLM? «Hvorforuro», 2022. Hentet 04.08.2023

<https://www.hvorforuro.no>.

Hvorfor uro i NLM? «Tidslinjen 2007-2023», 2022. Hentet 04.08.2023

<https://www.hvorforuro.no/tidslinjen/>.

«Innholdsanalyse». I *Store norske leksikon*, 5. oktober 2020. Hentet 02.06.2023

<https://snl.no/innholdsanalyse>.

«Kenneth E. Hagin». I *Store norske leksikon*, 15. april 2019. Hentet 29.07.2023

https://snl.no/Kenneth_E._Hagin.

King's College London. «Professor Linda Woodhead», 2020. Hentet 02.06.2023

<https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/linda.woodhead.html>.

Kirken. «Historisk vedtak om kirkelig vigsel for likekjønnede par», 11. april 2016.

Hentet 28.07.2023

<https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/historisk-vedtak-om-kirkelig-vigsel-for-likekjonnede-par/>.

«Knutby: Farlig sekt». TV. *Dagsrevyen*, 2. februar 2004. Hentet 27.07.2023

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA21103304/avspiller>.

«Knutby: Knutby-saken - Pinsemenigheten tror pastoren deres er uskyldig i drap».

TV. *Søndagsrevyen*, 1. februar 2004. Hentet 27.07.2023

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA41203204/avspiller>.

«Knutby: Pastor mistenkt for drapet på sin kone». TV. *Lørdagsrevyen*, 14. februar

2004. Hentet 27.07.2023

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200402/NNFA41104504/avspiller>.

«Knutby: Skytedrama i pinsemenigheten». TV. *Dagsrevyen*, 11. januar 2004. Hentet

27.07.2023

<https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/200401/NNFA41201104/avspiller>.

«Kvalitativ metode». I *Store norske leksikon*, 3. november 2020. 02.06.2023

https://snl.no/kvalitativ_metode.

«Lekmannsbevegelsen». I *Store norske leksikon*, 16. november 2020. Hentet

29.07.2023

<https://snl.no/lekmannsbevegelse>.

«Lewi Pethrus». I *Store norske leksikon*, 12. april 2019. Hentet 03.07.2023

https://snl.no/Lewi_Pethrus.

«Livets Ord (Sverige)». I *Store norske leksikon*, 21. desember 2021. Hentet

06.07.2023

https://snl.no/Livets_Ord_-_Sverige.

«NMS' grunnregler og vedtekter vedtatt av NMS generalforsamling juni 2017», juni 2017. Hentet 28.07.2023

<https://nms.no/wp-content/uploads/2017/09/NMS-Grunnregler-og-vedtekter-2017.pdf>.

Norsk Luthersk Misjonssamband. «Ferdig som generalsekretær», 10. mai 2022. Hentet 29.07.2023

<https://www.nlm.no/aktuelt/nyheter/2022/05/ferdig-som-generalsekretar/>.

«Norsk Luthersk Misjonssamband». I *Store norske leksikon*, 4. oktober 2022. Hentet 07.08.2023

https://snl.no/Norsk_Luthersk_Misjonssamband.

Norsk Luthersk Misjonssamband. «Vår historie», 2022. Hentet 07.08.2023

<https://www.nlm.no/om-oss2/var-historie/>.

Norsk Luthersk Misjonssamband. «Vår organisering», 2023. Hentet 07.08.2023

<https://www.nlm.no/om-oss2/var-organisering/>.

NRK. «Kvinne pågrepet i drapssak», 11. januar 2004. Hentet 27.07.2023

<https://www.nrk.no/urix/kvinne-pagrepet-i-drapssak-1.581170>.

NRK. «Norsk pastor pågrepet for drap», 28. januar 2004. Hentet 27.07.2023

<https://www.nrk.no/urix/norsk-pastor-pagrepet-for-drap-1.581431>.

Pingst. «Vår historia», 2021. Hentet 16.07.2023

<https://www.pingst.se/om-pingst/historia/>.

«Pinse». I *Store norske leksikon*, 14. mai 2022. Hentet 04.06.2023

<https://snl.no/pinse>.

«Protestantismen». I *Store norske leksikon*, 31. mai 2021. Hentet 11.08.2023

<https://snl.no/protestantisme>.

«Reagerer på ny rolle for tidligere generalsekretær – sier flere varsler står ubehandlet». 14. juni 2023. Hentet 04.08.2023

<https://www.vl.no/religion/2023/06/14/reagerer-pa-ny-rolle-for-tidligere-generalsekretaer-sier-flere-varsler-star-ubehandlet/>.

«Sakspapirer og saksdokument». Norsk Luthersk Misjonssamband, 2022. Hentet 01.08.2023

https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/saksdokumenter-gf/gf-2022/gf2022_sakspapirer_030622_korr_060722.pdf.

Salomonsson, Dan, red. *Bibelsyn & bibelbruk*. Avesta, Sverige: Pingst och Bokförlaget Libris, 2005. Hentet 27.06.2023

https://www.pingst.se/wp-content/uploads/2021/12/Bibelsyn_TronsHemlighet.pdf.

«Sammen i tjeneste». Norsk Luthersk Misjonssamband, 30. november 2012. Hentet 30.07.2023

<https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/sammen-i-tjeneste----vedtatt-av-hs-nov-2012.pdf>.

Sannes, Kjell Olav. *Det guddommeliggjorte menneske og den menneskeligjorte Gud: En kritisk teologisk analyse av synet på forholdet mellom mennesket og Gud hos Kenneth E. Hagin, trosbevegelsens grunnlegger og lærer*. Refleks-serien 5.

Oslo: REFLEKS-Publishing, 2005. Hentet 27.06.2023

<https://www.foross.no/wp-content/uploads/2017/04/Haginbok31.08.05.pdf>.

Skottene, Ragnar. «Herlighet uten kors? 'Trosbevegelsens' grunnlagstenkning i lys av Martin Luthers theologia crucis». *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 81, nr. 1 (2010): 41–59. Hentet 27.06.2023

https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/185275/herlighet%20uten%20kors_2010_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

«Stene setter ord på forhold vi kjenner oss igjen i», 28. august 2020. Hentet 14.07.2023
<https://www.dagen.no/okategoriserade/stene-setter-ord-pa-forhold-vi-kjenner-oss-igjen-i/>.

«Trosbevegelsen». I *Store norske leksikon*, 27. desember 2021. 13.06.2023
<https://snl.no/trosbevegelsen>.

«Varslingsaker Kontrollkomiteens vurderinger», 15. desember 2020. Hentet 29.07.2023
<https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/div/rapport-fra-kontrollkomiteen-20201212.pdf>.

«Verdidokument - Grunnlagsdokument for ansettelse i Norsk Luthersk Misjonssamband». NLM, 2015. Hentet 29.07.2023
https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/misjonssambandet_verdidokument.pdf.

Vår historie. Norsk Luthersk Misjonssamband, 2019. Hentet 07.08.2023
<https://www.nlm.no/video/2019/var-historie/>.

Vårt Land. «Det idealiserte fellesskapets farer». 19. august 2020. Hentet 07.07.2023
<https://www.vl.no/verdidebatt/det-idealiserte-fellesskapets-farer-1.1759781>.

Vårt Land. «Dette sier hovedstyret om Åslands nye rolle». 8. juni 2023. Hentet 04.08.2023
<https://www.vl.no/religion/2023/06/08/dette-sier-hovedstyret-om-aslands-nye-rolle/>.

Vårt Land. «Gikk brått av som generalsekretær – nå skal Øyvind Åsland få ny rolle». 7. juni 2023. Hentet 04.08.2023
<https://www.vl.no/religion/2023/06/07/gikk-bratt-av-som-generalsekretaer-na-skal-oyvind-asland-fa-ny-rolle/>.

Vårt Land. «Har opna for kvinner i toppstyre i Misjonssambandet: – Stort og viktig».

7. juli 2022. Hentet 29.07.2023

<https://www.vl.no/religion/misjon/2022/07/07/akkurat-no-fleire-ber-om-a-utsetje-forslag-som-opnar-for-kvinner-i-toppstyre-i-misjonssambandet/>.

Vårt Land. «Mangeårig personalkonsulent i NLM sendte bekymringsmelding». 5. september 2020. Hentet 07.07.2023

<https://www.vl.no/religion/mangearig-personalkonsulent-i-nlm-sendte-bekymringsmelding-1.1768696>.

Vårt Land. «NLM-veteran: Jeg skjemmes over behandlingen til medarbeidere». 21. august 2020. Hentet 04.08.2023

<https://www.vl.no/religion/nlm-veteran-jeg-skjemmes-over-behandlingen-av-medarbeidere-1.1760918>.

Vårt Land. «Øyvind Åsland slutter som generalsekretær i Misjonssambandet». 10. mai 2022. Hentet 04.08.2023

<https://www.vl.no/religion/2022/05/10/oyvind-asland-slutter-som-generalsekreter-i-misjonssambandet/>.

«Åndsdåp». I *Store norske leksikon*, 22. juli 2020. Hentet 30.07.2023

<https://snl.no/andsdaap>.